

НАША НІВА

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

Газэта заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991

№13 (134) 5 ЛІПЕНЯ 1999г.

Зъ Беларусі

З 1 ліпеня, паводле прэзыдэнцкага дэкрэту, на межах Беларусі пачалі зьбіраць страхоўку з вадзіцеляў-неграмадзяняў РБ і з юрыдычных асабаў-нерэзыдэнтаў. І з-за таго на памежных пераходах ужо сёньня чэрті паболелі, а нэрвы агаліліся. Бяруць па 5 зек за ўезд да 15 сутоак і траха за 50 — на год. Працујуць страхоўшчыкі няспрытна, як, зразты і мытнікі, і памежнікі. Даўша што жалуюцца службоўцы на малых заробках. Да прыкладу, на літоўскай мяжы адну машыну правяраюць два чалавекі, а на беларускай — ажно шэсць, і працујуць утрай марудней, з абедам.

Салют 3 ліпеня быў у Берасці ў Мар'інай Горцы. У Менску салюту не было — жалоба пасылья падзеяў на мэтро «Няміга». Мар'іну Горку горадам-героем яшчэ не абвесьцілі, праста съяткавалі 75-я ўгодкі Пухавіцкага раёну. Даўшы, у 1996 годзе, калі Лукашэнка рэфэрэндум зьбіраў, ягоныя праціўнікі спадзяваліся ўзыняць менавіта Мар'янагорскі спацназ. Ну, у Бога дзён многа.

Лукашэнка выступіў 2 ліпеня і сказаў, што Беларусь ліквідуе «дэйкі крэн на Усход» і перагледаць сваю замежную палітыку. Каментатары кажуць, што гэта ён палохает і шантажуе Расею, дабіваеца саступак.

Прэзыдэнт апошнім часам схуднеў

У Віцебску аб'яўлена пра расшук Юр'я Мароза, мясцовага актывіста. А той Мароз ужо даўно быў прытулак у Чэхіі знайшоў.

2 ліпеня ля будынку КГБ загарэўся «Рафік». Гэта было за 50 хвілін да пачатку паседжанья парламэнцкага сходу і за 30 хвілін да таго, як на той сход меў ехаць Лукашэнка. Побач праяжджаля машина-палівалка і стала гасіць агонь. Спалахнула ў такім месцы, што ўсе думают — дыверсія.

Праежджыя кіроўцы гасяць агонь.

ТРЫ МІЛЬЁНЫ ЗА БОЯЗЬ НАТО

Антызаходніцкая настроі і комплекс дзяржаўнай непаўнавартасці ў РБ

Фото: ИАКХ-Роговка

Днём давялося прачытаць у прэсе пра вынікі статыстычнага аптыння ў Беларусі і Расеі. Паводле гэтых звестак абсолютная большасць беларусаў — за аб'яднанне дзівюх краін, і галоўная прычына таго імкнення — боязь NATO. Пра натаўскія бамбёжкі сёньня і сапраўды зусім сур'ёзна разважаюць паспалітые беларускія людзі — што ў горадзе, што ў вёсцы. Адпаведна боязь Захаду змушае іх тулыцца да расейскага плача, шукаць абарону ў савецкіх традыцыях, давярацца развагам кіраўніцтва РБ пра патрэбу супрацьстаяць ЗША. Што ж гэта за страх такі народны, адкуль ён бярэцца і на чым трываеца?

Найпершы і найбольш прости адказ — дзяржаўная прааганда, або як цяпер кажуць, заміраваныя насељніцтва. Хоць нельга сцьвярджаць, што сёньня яна такая ж актыўная і карыстаецца такім самым даверам, як у часы СССР. Тым не менш. Дастатковая праанализаваць тыя антыпольскія настроі, якія традыцыйна для БССР,

яшчэ раней — для Северо-Западнага края сёньня прадукуюцца і распальваюцца рэжымам першага прэзыдэнта РБ.

Традыцыі такой прааганды бяруць пачатак не ў Беларусі, а ў сярэднявечнай Масковіі, якая цягам усёй гісторыі ваявала з Польшчай. Беларусь жа, наадварот, найчасцей шукала партунку ад Масквы ў саюзах з Варшавай, пра што съведчыць Крэўская і Люблінская уніі, аб'яднанне ў адзінную дзяржаву Рэч Паспалітую. Тагачасная Беларусь у складзе Вялікага Княства Літоўскага была, калі зъмясьціца часы, цалкам рэальнім прэтэндентам на ўступленне ў NATO і ўсходніх структур. Сёньня ўсё наадварот.

Сітуацыя радыкальна зъмянілася ў мінулым стагодзьдзі, калі цалкам зъмянілася кіраўніцтва краіны. Замест сваёй спалінізованай шляхты вялікія і малыя беларускія лёсы сталі вырашаныя з Расеі чыноўнікі. Яны цалкам падзялялі модную тады нянявісць да «палаляшак».

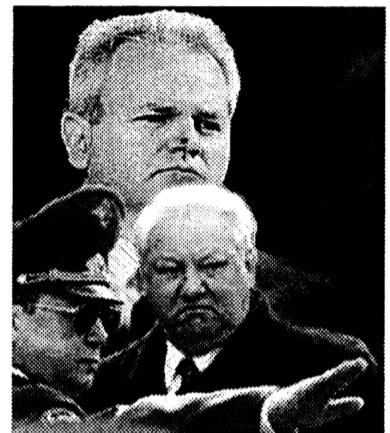
Працяг на старонцы 6

Вінцук Вячорка: ХАРЫЗМАТИЧНАЯ МАДЭЛЬ — НЕ ІДЭАЛЬНАЯ

Сойм БНФ у выніку драматычнага галасаваньня 19 галасамі супраць 16 абраў кіраўніком аргкамітэту па падрыхтоўцы свайго зъезду Вінцuka Вячорку, намесніка старшыні БНФ, прыхільніка абаўленыя гэтай арганізацыі. У 1995 годзе Вячорка, Хадыка і Іашкевіч ужо праланоўвалі змену стратэгіі, але тады засталіся ў меншасці. Якімі ўяўляе Вячорка будучыя Фронт і Беларусь? Працяг на старонцы 3.

Каментар тыдня

Чарна-Горыя, Бела-Русь

Галоўная тэма мінулага тыдня ў Беларусі — ліхаманкавая інтэграцыйная актыўнасць рэжыму Лукашэнкі. Тут і аптынны грамадзкай думкі, дзе амаль усе — за далучэнныя да Расеі, і заявы Ярмошынай пра гатовасць да рэфэрэндуму «хоча заўтра», і пaeздкі туды-сюды высокага чынавенства, і праекты саюзных дамоваў, і парламэнцкі асамблей... Усяго, як той казаў, не пералічыць. Да 20 ліпеня, калі сканчаецца тэрмін легітимнасці Лукашэнкі, трэба за любы кошт «увайсці ў Расею» ў нейкім новалегітымным выглядзе. Адсюль такая палітычная гарачка ў таякі спякотны дні. Першы прэзыдэнт РБ ужо не вытрымлівае і пачынае палохати расейскіх парламэнтароў, што калі ў надалей будуць марудзіць, ён павернешца да Захаду. Пятнічны выступ Лукашэнкі съведчыць ня толькі пра тое, што ў ППРБ здалі нэрви, але і пра спробы падлесціць Захаду, каб той зъмякчыў сваю думку пра нелегітимнасць рэжыму пасылья 20-га. Аднак, у кожным разе, усё гэта гучыць, як дранка прыхаваная агонія. Бо Лукашэнка калі не разумее, дык адчувае, што ягонай уладай распараджаецца зусім ня ён. І ўсё, што ён агучвае, прадумана і пра моўлена ў Крамлі.

Расейскія журналісты апошнім часам актыўна ўводзяць у свой палітычны лексык новае клішэ: «варыант Мілошавіча». Пад ім разумеецца на-

ступнае: расейскі палітычны бамонд падазрае свайго прэзыдэнта Ельцина да ягоную сям'ю ў спробе ўзораваць «працэс інтэграцыі» Расеі і Беларусі. У якасці аналяга прыводзіцца ўзор Саюзнае Югаславіі, а менавіта случэння ў 1994 годзе Чарнагоры і Сэрбіі ў адзінную дзяржаву. Акурат у той час сканчаўся тэрмін легітимных паўнамоцтваў Мілошавіча як прэзыдэнта Сэрбіі. І дзяля таго, каб утрымаць уладу яшчэ, на няпэўны ўяўлік тэрмін, ён падбухторы тагачаснае кіраўніцтва Чарнагоры на «брацкі саюз»... У выніку Мілошавіч ня толькі працягнуў свае ўладныя паўнамоцтвы, на вышэйшай падсадзе, але і ўнікнуў кары за генады ў Босніі.

А што атрымала Чарнагоры, да якое расейская журналістыка прыклейла ярлык — «празаходня»?

Працяг на старонцы 2.

Эдвард Тарлецкі: ПАЙДЗІКАЕ ГРАМАДЗТВА· НЯ МОЖА БЫЦЬ ТАЛЕРАНТНЫМ

28 чэрвеня пятнаццаць сяброў Беларускай Лігі свабоды сэксуальных меньшасці «Лямбда» пікетавалі Міністэрства аховы здароўя. Гутарку са старшынём рады «Лямбды» і галоўным рэдактарам часопісу «Forum lambda» Эдвардам Тарлецкім чытаіце на старонцы 4.

Васіль Быкай

АПАЛЯГЕТЬКА «НАГАНА»

Памфлет

У гэты краіне більш любілі здаўна, заўжды каго-небудзь білі. Найперш, вядома, калі заваёўвалі чужыя землі ці барапіліся ад чужынцаў-ворагаў. Калі ж тыя прыціхалі, тады білі сваіх. (Ві свайго, каб чужыя бяяўся!) Білі съмердаў, баяр, стральцоў, раскольнікаў, прыгонных, князей і дваранаў. Ахвотна білі таксама цароў ды імпэратораў, якіх душылі падушкамі, ірвалі бомбамі, стралялі з маўзэрэй і наганай. Як усіх гэтых перастралялі, узяліся за афіцэрэй, генэралаў ды адміралаў. Калі ж і тыя разам з памешчыкамі ды капіталістамі былі спрэс перабітыя, надышла чаргі іншых. Барапіба пад той час набыла такі імпэкт, што не магла спыніцца. Паколькі клясавых антаганістах не засталося, былі створаныя часовыя, кшталтам нэмманаў, якіх панішчылі паспяхова і бяз рэшты. З гэтymi, дарэчы, усё было зразумела і натуральна. Горш стала з наступнымі, якіх пачунонаму назвалі кулакамі.

Працяг на старонцы 7.

Лісты ў рэдакцыю

З купюору у 1 000 і 5 000 рублёў можна зрабіць улётку, бо на гэтых купюрах захаваўся наш герб «Пагоня». Вакол вершніка абвесьці контур герба (у форме шчыта), каб малюнак на купюры недвухсэнсона асацыяваўся з гербам. Над абведзеным контурам можна напісаць адпаведную, але ненавязлую ўстаноўку: «Зайжды Твой», але нельга пісаць непрыхаваныя, нахабныя палітычныя лёзунгі — гэтым можна не замацаўца прызывицае насьць, але толькі раздражніць і адштурхнуць людзей. Такія рэсункі варта рабіць на ўсіх купюрах — калі ёсьць калі.

Віталь Станішускі

Польскае пытанье

Старшыня СПБ Гавін цудоўна ўсведамляй: далучыўся ён да «Хартыи-97», і падтрымка ягоных ініцыятыў апазыцый будзе забясьпечаная. Цяперака шлях пропагандзе «польскасці» сярод беларусаў на старонках апазыцыйнае прэсы адкрыты. Гэтак і выйшла. Гэткае актыўізацыі дзеячоў з «польскае нацыянальнае меншасці» Беларусь яшчэ не наўзіла. Палякі сапраўды абрали зручны час для сваіх заяв. Нямоглая апазыція, якая вычарпала ці ня ўсе рэсурсы, з радасцю ухапілася за новы доказ «дыктатуранасці» рэжыму. Як бы, прада, Беларусі гэта ня выйшла бокам. І вось чаму.

Перадусім зівернем увагу на месца палякаў у нашай гісторыі. Пачнем з пачатку: адкуль узяліся ў Беларусі палякі? Нациянальная гісторыяграфія тлумачыць гэта адназначна. Яны ніколі не былі на наших абліах карэннымі жыхарамі. Рэч у тым, што статуты й законы Вялікага Княства Літоўскага забаранялі ўсім іншаземцам (і палякам у тым ліку) займаць пасады й мець зямлю ў ВКЛ. Зразумела, што папросту міграваць у Беларусь заходняя дзяржаўныя суседзі права ня мелі. Палякамі рабіліся каталікі «праз польскую веру». Колькі славутых беларускіх шляхецкіх родаў былі спольшчаныя! А колькі сялянаў прыпадабняліся да сваіх гаспадароў у паводзінах і веры!

Перапіс 1897 г. паказаў увесь плён касцёльнае пальчицы: за палякаў сябе ўжо ўважалі 12 (!) адсоткаў ад беларускага насельніцтва. Гэты прытых, што ніякіх масавых перасяленняў з Польшчы не было.

Наступны этап — нашае стагодзьдзе, 20-30-я гады: пераселілі беларускасці ды культива-

ванье польскага духу. Гэта не могло не пакінуць глыбокага надзру на целе беларускай памяці. Як падагуліў Вацлаў Іваноўскі, «помні і польскую хлусыню аб свабодзе, аб сужыцці вольных з вольнымі, роўных з роўнымі, а побач з тым — бязылітаснае пляжанье беларусоў і беларушчыны» («Спольшчаныя ў змаскоўшчаныя», 1941).

А сёньняшнюю «польскую этнічную меншасць» лічаць у колькасці ажно ў 413 тысячаў! З тых тысячаў амаль усе — беларусы, спольшчаныя касцёлам з ксяндзамі.

Што ж мы бачым у спратах Касцёлу цяпер? Пэўна, смож пойдзе хутчэй, чым у касцёле ідзе беларусізацыя. Яшчэ ва ўсходней Беларусі — сяк-так, але ў вёсках Заходней Беларусі ды польская ксяндзы сядзяць... У Горадні, агмені польскім, адзін з касцёлаў перайшоў цалкам на расейскую мову. Што хоч, абы не беларускае маўленне.

Калі ксяндзы едуть з Польшчы, можа стварыцца уражанье, што беларускіх съвтароў у прыродзе не існуе. На гэткае меркаванье ў разылічвалі. Але гэта няправда. Толькі іх збольшага адпраўляюць працаўцаў служыць у Расею (пасля расейцы скардзяцца на «польска-беларускі нацыяналізм» ксяндзой).

Алесь Міксовіч

ЗАХІНЕМ ПІКЕТАМ МОВУ

На мінульым тыдні Таварыства Беларускае Мовы імя Францішка Скарыны зладзіла свой чарговы пікет — толькі якая карысць з гэткіх пікетаў?

Мова наша жыве, не пакінутая, сям-там: у вёсцы, сярод малапісменных людзей, не навучаных праз гэта расейскай, і ў гарадзкіх нацыянальна-съведомых асяродках. Але ні тым, ні тым дзейнасць ТВМ нічога не дзе.

Калі няма магчымасці вучыць людзей гаварыць па-беларуску, дык трэба стварыць узор гэткага «размаўляння». Найперш - колькі ўжо пра гэта ішлося! - самыя актыўісты незалежніцкага руху мусіць размаўляць па-беларуску ня толькі «па працы», а па юсюль. А зайдзіце ў сядзібу ТВМ, звамі павітаўца: «Здрасціўце!» — і запытаўца: «Вы к каму?»

Да пікетаў прыходзяць людзі — з надзеяй, што нешта зьменіцца, што нешта можна зьмяніцца.

А ім падсюваюць газету «Наша слова»: справаздачы, заявы і скаргі, і ўсё — дубовай мовай. Ну, не чыталі ў ТВМ клясыка: «Кінь вечны плач свой аў старонцы!»

В.М.

ІНФАРМАЦЫЯ ДЛЯ ЧЫТАЧОЎ У МЕНСКУ

Каб чытаць сівежы нумар «НН» у дзень выхаду — у панядзелак і пры гэтым эканоміць час і гроши, аформіце падпіску ў бліжэйшым шапіку «Белсаюздруку».

З ліпеня 1999 г. падпіску «да запатрабаваньня» прымае 31 газэтны шапік. Менскі «Белсаюздрук» гараць выдачу газеты па падпісным абнэмэнце ў дзень выхаду газеты, а таксама захаваньне не забраных вамі асобнікаў праз увесь падпісны перыяд.

Кошт падпіску на «НН» на месяц (з ліпеня) — 175 000 руб. (4 нумары ў месяц, газета будзе выходзіць на 12 старонках). Падпіска «да запатрабаваньня» прымаецца да 23 дні перадпіснога месяца ў крамах і шапіках «Белсаюздруку» г. Менску. Даведацца і высьветліць няясныя пытанні можна па тэл. 227-88-41 ў спадарыні Наталіі Святохі.

Падпіска па краіне на II падзеньдзе 1999 году. Кошт на 1 месяц — 192 000 рублёў, на 3 месяцы — 576 000 рублёў, на 6 месяцаў — 1 152 000 рублёў.

НАША НІВА

ПАДПІСНЫ ІНДЕКС 63125

ЧАРНА-ГОРЫЯ, БЕЛА-РУСЬ

Працяг са старонкі 1.

Фактычную акупацию сэрбскімі войскамі, міжнародную блакаду, якая балюча ўдарыла па гэтым некалі турыстычным раі, тысячы ўцекачоў з Босніі ў Косава, а ў дадатак натаўскія бамбёжкі, нягледзячы на ўсе антымілошавіцкія эскапады чарнагорскага кіраўніцтва. І цяпер ужо позна рваць на сабе валасы, падлічваць страты, плачыць пра сваю незалежнасць.

Сёньня любыя спробы Крамля фарсаваць падзеі з інкарпаратыяй Беларусі разглядаюцца ў палітычных ды журналістічных колах Расеі ня йакш, як у кантэксле «варыянта Мілошавіча» — як задума «працягнучы» палітычнае жыццё Ельцына пасля 2000 года ў якасці галавы беларуска-расейскага кентаўра. І тады ўжо мала хто згадае такія эпізоды ельцынскай біяграфіі, як Белавеская пушча ці ганебная параза ў крывавай чачэнскай вайне.

У часе апошніх супольных вайсковых вучэнняў «Захад 99», паводле афіцыйнае інфар-

маци, адпрацоўваліся способы адбівання паветранае атакі NATO на выпадак нападу альянсу на тэрыторыю Беларусі. Але іншыя крніцы, напрыклад, літоўскія, сцьвярджаюць, што гэта была рэпетыцыя нападу на «адну з неназваных» краінаў Балтыі. Пасля гэтага становіца зразумелым, чаму літоўцы «не заўважаюць» беларускіх праблемаў. Яны наогул не зважаюць на Беларусь, ведаючы, што там сапраўдны гаспадар, які ў сапраўднасці «ня там».

Аднак, інтарэсы Ельцына павялічыліся, у тым ліку ў Беларусі, могуць быць тарпэдаваныя знутры, расейскімі прэтэндэнтамі на маскоўскі пасад. З іншага боку, у цара Барыса сёньня бракуе сродкаў на рашучую інкарпаратыю Беларусі. Бось ён і прыграў мяжвае аўяднанне, як казырную карту на будучыя прэзыдэнцкія выбары ў Расеi. І таму, на суперак бравадзе Менску, расейскі віцэ-прем'ер разводзіў рукамі ѹказай журнайлістам, што

«размовы пра стварэнне ўнітарнае дзяржавы не вядзенца», роўна ж як няма ў размовы пра «абмежаваныя суверэнітэту дэльюх краінаў і аб'ему паўнамоцтваў іх прэзідэнтаў».

Калі ж Ельцын усё ж знайдзе гроши на інтэграцыйныя цацкі для свайго плаксівага менскага ўтрыманца, дык толькі дзеля таго, каб утрыманца самому, на прыкладзе Мілошавіча. Чарнагорыя і Бела-русь падзеляць лёс. Замест мірнага ў заможнага йснаванья нас будзе чакаць толькі ганьба ў чужай вайне. Бо чым скончыўся «варыянт Мілошавіча» ў Югаславіі ўжо вядома... Далучэнне ж да беларуска-расейскага саюзу яшчэ ў Югаславіі дасыцьмагчымасць скавацца за крамлёўскімі мурамі ѹважнім злачынцам, якія давялі Балканы да крывавай драмы. Няма сумневу, што іхны «варыянт» прыйдзеца даспадобы і тым, хто прыграў прыднястроўскую, карабахскую ды чачэнскую кампаніі. Маштабы рэванышыму ў межах гэтага траістага звязу будзе ў неабмежаваныя, пра што і засведчылі вучэні «Захад 99»...

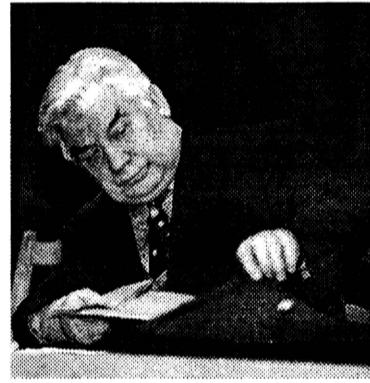
Гары Куманецкі

Сямён Шарэцкі: СІЛАЮ МОЖА ВЫРАШАЦЬ ТОЛЬКІ НАРОД

Мы папрасілі старшыню Вярхоўнага Савету 13-га склікання Сямёна Шарэцкага пракамэнтаваць апошнія інтэграцыйныя ініцыятывы.

Патугі да інтэграцыі — гэта шавіністичная палітыка, якую Расея з сярднявечча праводзіць да Беларусі. Што тычыцца беларускага боку, дык Лукашэнка з самага пачатку свайго кіраўніцтва імкнуўся стварыць новую імпрыю. Таму ён ніколі ня будзе займацца Беларусіяй, каб тут палепшыць справы. Ніводны дыктатар ніколі не намагаўся стварыць прыимальнае грамадства ў сваёй краіне, каб эканоміка забясьпечвала патрэбы людзей.

На жаль, людзі ня бачаць небяспекі. Ня бачаць, што будзе з беларусамі, калі Беларусь зьнікне як дзяржава. Эканамічна інтэграцыя таксама нічога не палепшыць. Той крызис, які ў Расеi сёньня, ня зынкне ад таго, што Беларусь далучыцца да Расеi. Надаварот, ён толькі паглыбіцца, і з'явіцца новыя праблемы нацыянальнага характару. Я пытаюся:

няўжо Расея мала аднаго Каўказу? Няўжо кіраўнікі Расейскай Фэдэрациі ня ведаюць, што адбывалася пасля далучэння Беларусі да Расейскай імперыі? Гісторыя беларускага народа — гэта гісторыя перыядычных войнаў за незалежнасць. Калі беларусы будуть далучаны да Расейскай імперыі, яны ж ніколі з гэтым ня зымірацца і заўсёды будзець весьцы

барацьбу за незалежнасць. Але я думаю, што розум возьме верх. Людзі павінны бачыць, што ў сівеце ідзе зусім іншая тэнденцыя — дэмакратычны грамадства. І пры гэтым ня толькі кожны чалавек патрабуе большых правоў, але і кожны народ хоча быць самастойным ды месца сваю дзяржаву. Толькі дзяржаўнасць дазваляе народу реалізаваць усе свае нацыянальныя ѹмкненіні і выкарыстаць свае праваў. Таму, калі хто хоча далучыцца Беларусь да Расеi, ён выступае супраць законаў разыўцца ѿ сусветнай гісторыі.

Што тычыцца рэальных краёў, якія можна рабіць у сёньняшній сітуацыі, дык тут усе будзе залежаць ад беларускага народа ды міжнароднай супольнасці. Сілаю можа вырашыць пытаныні толькі народ.

СТАНІСЛАУ ШУШКЕВІЧ, бывшы сылікёр парламенту: Нічога ні апазыцыі, ні народу рабіць ня можна глупства. ВАСІЛЬ СЁМУХА, перакладчык: Народу і апазыцыі трэба супраціўляцца да апошняга, але я каб я ведаў, як гэта рабіць... Зубамі грызывацца! РЫГОР БАРАДУЛІН, паэт: Народ павінен усъядоміць, што яго хочуць загнаць у чаргове рабства, у новы савецкі прыгон.

Съмешна, крыху дыхнуўшы вольнага паветра, ісці пад прыгнёт ізноў. Апазыцыя павінна даводзіць насыльніцтву ўвесі жах аўяднання. Але як гэта давесіць — самая галоўная праблема. Людзей так замбіравалі, так ім затлумілі магія праз тэлебачаньне, урадавую прэсу, што ім цяжка зразумець небяспечнасць сітуацыі.

- Ніжэй мы падаем сіліс пунктай, дзе можна падпісана ўзяць газету:
1. Каstryчніцкі пункт падпісі, вул. Жуковіка, 5, к. 1
 2. Парыжанскі пункт падпісі, вул. А. Кашавога, 8
 3. Першамайскі пункт падпісі, пр. Ф. Скарыны, 113
 4. Фрунзенскі пункт падпісі, вул. Раманаўская Слабада, 9
 5. Крама № 1 вул. Жуковіка, 5
 6. Крама № 2 пр. Ф. Скарыны, 44
 7. Крама № 3 пр. Ф. Скарыны, 76
 8. Крама № 4 вул. Леніна, 15
 9. Крама № 6 вул. Філімонава, 1
 10. Крама №

«НН»: Якім Вам бачыцца аптымальны вынік зъезду БНФ?

Вінцук Вячорка: Для Фронту выратаваннем было б вяртанье да канцэпцыі шырокага руху за нацыянальную незалежнасць, здольнага інкарпараваць у сябе, пераконваць, прыхіляць. Каб гэты вынік спраўдзіўся, бальшыні ўдзельнікаў зъезду трэба будзе пагадзіцца, што ў нас павінна аднавіцца калектывнае кіраўніцтва і што ў прыняцці стратэгічных рашэнняў мы павінны грунтавацца на беларускай рэальнасці. І яшчэ адзін важны нюанс, які не забавязкова адлюстроўваецца ў дакументах, але які мусіць быць адчуты фронтавскімі актывістамі... Наша ідэя, незалежніцкая беларуская ідэя слушная, значыць, да яе будзе прыхіляцца ўсё больш людзей, а значыць хібаю палітыка ёсьць няспінны пошук ворагаў, які паўтарае «рост клясавай барацьбы

Фота: IREX-PhotoMedia

Вінцук Вячорка: ХАРЫЗМАТЫЧНАЯ МАДЕЛЬ – НЕ ІДЭАЛЬНАЯ

па меры набліжэння да сацыялізму», Сталінаву ідэю.

«НН»: Калектывнае кіраўніцтва многім здаецца часоўным кампромісам і знакам того, што ў БНФ няма спраўдных новых лідэраў.

В.В.: Я не лічу, што харызматычная мадэль кіраўніцтва ідэальная. Такая ідэя праходзіла стагодзьдзямі савецкай індактрынацыі. Партыі ў заходніх краінах маюць аднаго лідэра, пэрсаніфікуюцца ў адным чалавеку, але разам з тым маюць калектывную мадэль кіраўніцтва і прыняцця рашэнняў.

«НН»: Чаму Пазнякову ідэю грамадзянскага парламэнту не прыняў Сойм БНФ?

В.В.: Маё асабістое стаўленне да гэтай ідэі наступнае: мы жывем у рэальным съвеце, на пераломе тысячагодзьдзяў, нас павінны шмат чаго навучыць югаслаўскі падзея. Дамагчыя легітимнасці нейкай структуры надзвычай цяжка — дагэтуль непрызнаны Карабахская Рэспубліка, не прызнаныя органы кіравання УЧК. У нас ёсьць агульнапрызнаныя органы — Вярхоўны Савет і тыя органы, якія ён паводле Констытуцыі можа ствараць, трэба з гэтага сышоходзіць. Можна і трэба па-рознаму, крытычна ставіцца да таго, што рабіў, робіць і будзе рабіць Вярхоўны Савет, але давдаваць да Рады БНФ на выгнаныні (а можа ў выгнаныні аказацца і Шарэцкі, і яшчэ адзін урад зьявіцца) нейкую трэцюю структуру не зусім прадумана праста з гледзішча пэрспэктываў міжнароднага прызнання. Акрамя таго, у гэтай ідэі закладзена міна запаволенага дзеяньня, якай не спрыяе кансалідацыі незалежніцкай, прадэмакратычнай часткі нашага грамадзтва. І без таго дзеля праблемаў у дачыненіях між арганізацыямі і між асобамі пад час выбараў мы з цяжкасцю аднаўляем давер, магчымасць сумесных дзеяньняў і пастаноўкі сумесных задачаў. Грамадзянскі парламэнт вымагае якасна вы-

шэйшага даверу розных сілаў, інакш ён можа аказацца цалкам маргінальным.

Адбываючыся нармальны не-ўпікнёны практэс пераходу людзей на незалежніцкія пазыцыі. Людзі, якія шчэ трэ гады таму вагаліся або былі на іншым баку барыкад, цяпер пераходзяць на выразна незалежніцкія пазыцыі. Жыцьцё вучыць, Лукашэнка вучыць, Расея вучыць...

«НН»: Лукашэнка шантажуе Москву, імкнучыся рэализаваць свае пляны да 20 ліпеня. Захад маўчыць і чакае рэакцыі апазыцыі. Якія дзеяньні можа прадпрыніць беларуская апазыцыя?

В.В.: Захад вельмі насыцярожаны пэрспэктывамі развязаныя сітуацыі ў нашай краіне. Са мной сустракаліся дыпляматы амаль усіх заходніх краін, яны хочуць адчучыць, як будзе развязвацца сітуацыя. Спэктакль вяртаецца ў Беларусь. Мы, Беларускі Народны Фронт, заплянавалі найперш шэраг вулічных акцыяў у супрацоўніцтве з іншымі палітычнымі сіламі. Мы падалі заяўкі на штодзённыя пікеты перед 20-м — каб забясьпечыць сабе законную магчымасць выйсці на вуліцу ў разе чаго. На 21 ліпеня, ключавы дзень, таксама будзе заплянавана масавая агульнанацыянальная акцыя. Магчыма, дэлегітымізацыю Лукашэнкі трэба будзе праводзіць пастапна, працягваць яе ўвесень. Гістэрыка Лукашэнкі пад час выступу ў Опэраным тэатры з антырасейскай рыторыкай была з аднаго боку праvakаций, з другога — сапраўды гістэрыкай.

«НН»: Калі акцыю 21 ліпеня не дазволіць, якой будзе рэакцыя Беларускага Народнага Фронту?

В.В.: Яна ўсё адно мусіць адбыцца, бо яе хочуць людзі.

«НН»: Давайце адгадзем ад сёняшніяга дня. Распавядзіце, пра якую Беларусь Вы марыце? Якой будзе Беларусь заўтрашнія?

В.В.: Апошнія гады так час та вымушалі нас фармуляваць

ідэі і ідэалы інгатыўна, што мы нават адвыклі ад пазытыўнага... Беларусь будзе спакойнай краінай, у якой галоўным будзе на крах геапалітычных спадзіванняў, жадання збудаваць новую канфэдэрацию ад Адрыятыкі да Сахаліну, а ваганыні курсу беларускага талера на адну сотую. У добрым сэнсе абыўцельскай, у якой кожны знаходзіцца сваю нішу.

«НН»: А беларуская і расейская мовы?

В.В.: Беларуская мова будзе дзяржаўнай, і сфера яе ўжытку будзе паралельнай з сферай ужытку ўкраінскай мовы сяньня. Бадай, нашы пэрспективы нават съяўтлейшыя — цяперашняя беларуская культура падаецца мне шчырэйшай за ўкраінскую, і гэтая шчырасць засланецца ў незалежнай грамадзкай ініцыятыве. Шчырэйшая —значыць не мэркантыльна-папсовая. Украіна цяпер церпіц ад наступу папсы. Беларусь застанецца дзяржаваю адкрыта і шматмоўна, бо яна такою была гісторычна. Наша шматканфесійнасць і рынковыя задачы — Расея разваліца, але ўсё адно застанецца вялікім і важным для нас рынкам — не дадуць зусім зынкінцу попыту на расейскую мову.

«НН»: Што будзе з калгасамі і вёскай?

В.В.: Мы вернемся да нармальнай шматукладнасці, дзякуючы ўвядзенню паўнавартаснай прыватнай уласнасці на зямлю. Як і ва ўсіх краінах нашага кліматычнага поясу, буйныя гаспадаркі будуть суседзіць з дробнымі. Праўда, нашы падніпроўскія вёскі душыцы спадчыны грамадзлага землекарытнія, але іншыя часткі Беларусі праз гэта не прайшлі. У вёску трэба сымляй пускаць замежныя капиталы.

«НН»: Ці можа вызваленая з ярма гаспадарчага нераўнапраўя вёска стаць базай нацыянальнага адраджэння, як гэта было ў Прыбалтыцы?

В.В.: Не, ня думаю. У Прыбалтыцы хутар быў грунтам для

фармавання нацыянальнай эліты напрыканцы XIX — на пачатку XX ст. Але гэта было так даўно! Сяняня ў нас апрышчам нацыянальнага адраджэння будзе гарадзкая моладзь.

«НН»: А дзе, па-Вашаму, больш Беларусі: у вёсцы ці ў горадзе?

В.В.: Аднолькава. Беларусь усёды.

«НН»: Вы ня толькі палітык, але й мовазнавец. Калі мы дачакаемся новай беларускай граматыкі?

В.В.: Калі мы зробім Беларусь нармальнай, я змагу ссыці з гэтай чортавай палітыкі і займацца мовазнаўствам (съмненіем) — у гэтым жарце ёсьць доля жарту. Паабяцаю чытачам «Нашай Ніве», бо яны, ведаю, чакаюць таго прадукту, над якім мы доўга працавалі і дзеля якога зьбіралі Праскую канфэрэнцыю, што пасля зъезду будзе пара спакойных тыдняў, і да верасьня будзе тэкст.

рам — цяпер я, можа, па-іншаму на яго глядзеў бы. Уражваю якраз яго гатовасць спалучаць грамадзкую і навуковую актыўнасць. І быў жывым увасабленнем «тая беларушчыны» Лявон Луцкевіч, якога я меў шчасце асабісту ведаць. А цяпер... Цяпер хутчэй пералікі якасцяў, а не пэрсаніфікацыя.

«НН»: Ці берасцейская падожданне нешта для Вас значыць?

В.В.: Я ўразумеў адрозненіе паміж заходнебеларускім і ўсходнебеларускім — наядледзячы на ўзмоценную русіфікацыю, напампоўанне Берасця афіцэрствам — перехаўшы ў Менск. Я ў цяпер найбольш люблю вандраваць на Століншчыне, скуль мае карані. Хаця люблю падарожніца і палясной, дзікай, не забруджанай Чарнобылем верхняй Дзвіні. А найбольш прыходзіцца цягніца па ўсходніх сталіцах — не туды, дзе хочаш, а туды, дзе мусіш.

«НН»: Вашы дзеці гадуюцца менчукамі ці сталінчукамі?

В.В.: Менчукамі. Гэта не пазбежна.

«НН»: Дзеці многіх дзеячоў беларушчыны цураліся беларускага. Не баіцесь, што й Вашы будуць наракаць на Вас за беларуское выхаванне?

В.В.: Дзеці для мяне значаць вельмі шмат ужо таму, што іх шмат — троє. Яны — пэрсаніфікацыя той Беларусі, якая будзе. Мае дзеці беларусамі ёсьць і беларусамі будуць. Стэрнейшай ужо 16, і відаць, што яна будзе і чым яна будзе. Ёсьць нейкі пераходны складанасці — двор, комплексы, моўны бар'ер з раўнаглеткамі, але тут найважнейшае — мова бацькоў і іх пастава. Мова ідэнтыфікуе чалавека як беларуса ў менскім катле. Калі ты, захоўваючы роўныя стасункі з асяроддзізмем ва ўсіх магчымых контактах, разам з тым застаецца пасльядоўна беларускамоўным, гэта лёгка пераймаюць дзеці.

Гутарыў Андрэй Дынко

«НН»: Чалавек, якога зваць Вінцуком, можа, па-Вашаму, стаць прэм'ер-міністрам Беларусі?

В.В.: Вы маеце на ўвазе імя?

«НН»: Так.

В.В.: А ці можа чалавек, якога зваць Івонка Сурвіла, быць прэзыдэнтам Рады БНР? Звычка да нацыянальных формаў імёнаў — пытанье аднаго пакалення.

«НН»: Хто для Вас аўтарытэт? Ці інакш, хто былі Вашы духоўныя бацькі, калі Вы раслі?

В.В.: Тады ім быў Вацлаў Ластоўскі. Гэта была легенда. Я на ўсё пра яго ведаў, але тое, што ведаў, было для мяне ўзо-

Водгукі

ПАМІЖ «НН» і КГБ ПАЗЬНЯК ВЫБІРАЕ АПОШНІ

Зянон Пазняк даслаў у паштовую скрынку «НН» у інтэрнэце наступнае паведамленне:

«У газэце «Наша Ніва» за 14 чэрвеня гэтага году быў надрукаваны матэрыял «Зянон Пазняк: Словы, справы, працэс». Гэты сумбурны матэрыял ёсьць штучна стыкаваны вытырмкі з канфідэнцыйнай размовы ў вузкім коле асобаў. Я не даваў такіх звестак для друку і не паведамляў публічна, бо сказанае і факты патрабуюць праверкі, высьвятыненыя і ўдакладненінія. Не ўдаючыся ў ацэнкі таго, што зрабіла газета, мушу дэзвавіраваць гэты матэрыял, што зъявіўся незалежна ад мяне. За ўсю гісторыю май палітычнай дзеяনасці нават савецкага КГБ не ўжывала супраць мяне такіх мэтадаў. Зянон Пазняк, 23 чэрвеня 1999».

АД РЭДАКТАРА: Мушу за-пярэчыць шаноўнаму палітыку. Ніякіх іншых «мэтадаў», апрач звычайных журнналісткіх, мы не ўжывалі. У газэце цалкам пас-

лядоўна і поўна ўзноўлены адкрыты, а не таемны, запіс гутаркі Зянона Пазняка з сябрамі Таварыства Беларускай Культуры ў Літве, якую інакш як публічны выступ расцэніць немагчыма. Канфідэнцыйныя сустрэчы не праводзяцца у грамадзкіх арганізаціях. Рызыкуючы трапіць у прэсу, не гавораць нічога канфідэнцыйнага. Што да «НН», дык прафесійная задча журнalistіста — знаходзіць і публікаваць інфармацыю, якой бракуе ў грамадзтве. Пра такую ролю прэсы гаворыць і сам З.Пазняк, згадваючы Амэрыку: «У грамадзтве, дзе адкрытая інфармацыя, усё робіцца на віду... У такім грамадзтве палітыкам, з аднаго боку, як кажуць, цяжка, з другога боку, лягчэй. Таму што грамадзтва інфармавана».

Эдвард Тарлецкі: ПАЎДЗІКАЕ ГРАМАДЗТВА НЯ МОЖА БЫЦЬ ТАЛЕРАНТНЫМ

«Адзін наш вядомы дзяляч пайшоў прасіць палітычнага прытулку, убачыў чарнаскурага афіцэра эміграцыйнай службы і не пайшоў на інтэрвю, сказаўшы: «Ён чорны, як ён можа разумець беларускія проблемы?»

«НН»: Якія мэтны меў Ваш апошні пікет?

Эдвард Тарлецкі: Мы спрабавалі прыцягнуць увагу грамадзтва да проблемаў людзей, якія ўмкнуцца зъяніць свой пол. Сёняння ў Беларусі дазвол на гэта дае адмысловая камісія, у якой ёсьць прадстаўнікі міністэрстваў юстыцыі, унутраных справаў, адукациі ды абароны. Мы лічым, што такое пытанье мусіць вырашаць выключна мэдыцынскі кансыльюм. Да таго ж, зъяніць пол дазволена толькі з 21 году, і мы выступаем за адмену абмежаваньня па ўзросце. Гэта трэба вызначаць у кожным конкретным выпадку.

«НН»: Колкіх людзей у Беларусі сёняня жадаюць зъяніць пол?

Э.Т.: Зарэгістравана 73 чалавекі. Дарэчы, у Беларусі та кія аперацыі праводзяцца даўно, гадоў 20 ужо, у 4-ай клініцы і ў Бараўлянах. Кажуць, фальясы ў нас у 4-ай клініцы робяцца адны зь лепшых у Эўропе. Былы міністар аховы здароўя БССР Саўчанка гэтым займаецца. Ён быў калісці за гэта зъяняты з пасады.

«НН»: Вы не байцёся, што, прыцягваючы ўвагу да проблемаў трансексуалаў, Вы можаце, наадварот, павялічыць изгатуючыя настроі ў грамадзтве?

ве?

Э.Т.: Трансексуалы — гэта таксама грамадзяне Беларусі. Калі беларусы хочуць пабудаваць грамадзтва, дзе чалавек мае права, дзе ён можа разылічаць на дапамогу ня толькі дзяржавы, але, у першую часгу, супольнасці, беларусам трэба вучыцца. Трэба быць падрыхтаванымі да таго, што людзі, якія хочуць зъяніць пол, маюць права гэта зрабіць. Адбылася трагедыя, людзей падушылі ў пераходзе — хавалі ўсе, гроши зъбіралі ўсе. Таксама трэба разумець, што калі чалавек адвяргае свой пол — у яго трагедыя, чалавеку трэба дапамагчы.

«НН»: Існуе тэза аб трады-

Геі не баяцца пратэставаць.

цийнай талерантнасці беларусаў. Як яна суадносіцца з Ваўшым досьведам?

Э.Т.: Якай можа быць талерантнасць у паўдзікага грамадзтва, якое ня можа наладзіць ані палітычны, ані сацыяльны дыяллёг? Проста ўзялі аўтаматычна стэрэатып зъ сярэднявечча, што вось жылі разам праваслаўныя, католікі, ды «пабудавалі» байку. На самой справе трэба праводзіць вялікую асьветніцкую работу, вучыць людзей, што ёсьць іншыя думкі, ёсьць іншыя людзі, якіх трэба паважаць, да якіх трэба прыслухоўвацца. Якай можа быць талерантнасць пасля такога вялікага пэрыяду савецкага будаўніцтва, калі іншадумства не паважалася? Беларуское грамадзтва вельмі неталерантнае, гамафобнае й расісцкае. Гэта больш за ўсё бачна на пабытовым узроўні. Палітыкі, грамадзкія дзеячы могуць съведчыць публічна сваю талерантнасць. Але вось прыйшоў адзін вядомы дзяяч беларускі прасіць палітычнага прытулку, убачыў афіцэра эміграцыйнай службы з чорнай скурай і не пайшоў на інтэрвю, сказаўшы: «Ён чорны, як ён можа разумець беларускія проблемы?» І гэта адзін са съветчай беларускага Адраджэння, як бы прадстаўнік прагрэсу.

«НН»: Вы асабіста сутыкаліся з гамафобіяй сярод дзеячоў беларускай апазыцыі?

Э.Т.: Яны разумеюць, што калі мне гэта сказаць адкрыта,

Дзе варта быць

Ігор Забара іграе ў «Камэдыі» чарта

КАМЭДЫЯ

9 ліпеня Малы тэатар пад кіраўніцтвам Ігора Забары закрывае сезон спектаклем «Камэдыя» паводле п'есы Кастана Мараашўскага. П'есе больш за дзэвасіце гадоў, пастаноўка Рудава й Андросіка вытрымала больш за п'ятьсот анштагавых паказаў, некаторыя глядачы не прапускаюць ніводнага спектаклю. Сакрэт поспеху прости — на «Камэдыі» ВЕЛЬМІ-ВЕЛЬМІ СЪМЕШНА! У чацвер а 19-й гадзіне ў Доме Афіцэраў можна будзе падняць сабе настрой. Цана білетаў: 200—600 тыс. рублёў.

я гэтага прости так не пакіну. Тых, каму за 30, перарабіць вельмі складана. Большасць талерантных — гэта моладзь. Мы часопіс выдаєм, да нас прыходзяць лісты ад людзей пасля 30 гадоў, і ў асноўным выказываюць незадавальненне, што па-беларуску друкуем.

«НН»: Выходзіць, прадстаўнікі сэксауальных меншасці — таксама ня ўзор талерантнасці?

Э.Т.: Яны такія ж людзі, як усе астатнія. Геі, лесбіянкі хва-

КРАМА

9 ліпеня ў клубе «Рэактар» аматараў «Старога добрага рок-н-ролу», а менавіта так называеца праграма вечара, парадуе гурт «Крама». Спадкамцы легендарнай «Бонды» апошнім часам не скажаць каб вельмі часта песьцілі сваіх прыхільнікаў сольнымі канцэртамі. Таму гэты, што адбудзеца на адной з самых прэстыжных пляцовак гораду (Веры Харужай, 29), варта наведаць абазвязкова. А раптам нас сярод старога й добрага чакае нешта новенькае. Пачатак а 23-й гадзіне. Цана білетаў: 1200 тыс. БРБ.

3.5.

рэюць на тыя самыя хваробы, як усе. Можна сказаць, што яны крышку больш талерантныя, але гэта тыя, хто ўсъедамляе сябе геймі ці лесбіянкамі. Але ж большасць гэтых людзей сёняня хваеца. Гомасексуалісты, якія знаходзяцца сёняня на розных высокіх пасадах, яны яшчэ й хварэюць на гамафобію. Яны адкрыта не прызнаюцца, хто яны та кія. І нам замінаюць, баючыся, што з-за таго, што ўзынікаюць нейкія выданыні, іх выкрыюць.

— спрас прасветленыя людзі з высокімі памненніямі, а электратрат дыктатара — «кілбаснікі», якіх болей і якіх нішто маштабам вышэй за лецішча не цікавіць.

Я ня здолеў патлумачыць толькі аднаго: чаму мы тады называем сябе палітыкамі, а не мэсіямі, што кажуць толькі ісцініну?

Гэта нясыціла, але слушна з пункту гледжання лёгкі: чалавек, які кажа на публіку несумненна праўду й больш нічога, варты звацца голасам ісцініны.

Палітыка ж, то бок авалодваныне прыхільнасцю масаў дзеля атрымання ўлады над імі, ёсьць спраўа крыху складанейшай. Палітыкі ня кажуць начага адразу. Яны гучна ставяць пытанні, ціхі скануюць рэакцыю й зноўку ж гучна даюць адказы, папулярызуючы сябе ў аўдытаў. І гэтак дзень пры дні: марудная, але ўдзячная праца.

Беларускі абываталь, што быў паставлены перад дылемаю кілбасы й Бога, за апошнія гады пабіўся на трох лягеры: 10% — «нацыяналісты», 30 — «саўкі», хата астатніх недзе бліжэй да лесу.

Спрошчаны погляд, але ў ім — адлюстраваныне реальнага і ўстойлівага падзелу ў нашым грамадзстве. І не прадпрымаць нічога для зъяненія абазначаных працпорцыяў, гэта значыць

ца пакінуць падзеленую нацыю ў тупіку ўяды на коле, рызыкуючай ўяды на коле гісторы...

Як жа быць? Няўжо дзеля зъяненія стану рэчаў трэба хлусіць, абяцаць немагчымае, разыгрываць танныя скандальныя спектаклі?

Не! Папулізм — гэта антонім мэсіянства, але ня нашая зброя. БНФ па-ангельску — гэта Belarusian Popular Front. Нашая зброя — гэта папулярызацыя.

Масавую прыхільнасць трэба атрымоўваць не праз дэмагагічныя прыёмы, не праз аглошваныне галае праўды, а праз фармуляваныне папулярных прынцыпаў, зразумелых большасці, і авбяшчэнне гэтых прынцыпаў сваімі, партыйнымі.

Павызягваць наш люд з туپікі і кінцу ў яго ў вір здаровае палітыкі можна толькі думачы пра тое, пра што думае маленькі чалавек.

Узгадайце прынцэсу Даляну. Яна работала сваю папулярызацыю на драгасных, на першы погляд, проблемах. Але, да прыкладу, пад час дыскусіяў пра забарону супрацьпахотных мінаў — проблемы, якую ў свой час Даляна ўзыняла й акрэсліла, зъянілася фракцыйная парламэнцкая раскладка ў некалькіх краінах.

Ці проблема выратаваныя сініх кітоў. Ахова жывёлаў — наагул некранутая ў Беларусі дзялянка, тымчасам, як дзесь у акіянічных краінах існуюць ужо партыі аховы плянкtonу.

Калі нядайна баскі захапілі закладнікам аднаго гішпанца, па ўдалай мэдыйнай кампаніі ўся краіна зъянілася вакол неактуальнага, патраўдзе, для сярэдняга грамадзяніна старожытнае ўзуралейскае краіны пытаныня: дзе мяжа між тэрарызмам і вызвольным змаганнем?

Скандал з Монікай Левінскі, а шырэй — пытаныне мэральнасці перад законам, падзяліў сытуацію Амэрыку далёка не па лініі «рэспубліканцы-дэмакраты».

Ды што далёка хадзіць! Рытарычнае (ці не?) пытаныне мэральнасці ўва ўчынках палітыкі выдзяліла, урэшце, левую апазыцыю ў Народным Фронце.

Вось такія «другасныя» рэчы.

Адпрацаваныя проблемы, на якія ўжо атрыманыя й агучаны адказы — гэта той славуты палітычны багаж, што ўтварае непаўторнае ablіčча партыі палітыка, гэта код, па якім абіраюць партнэраў, па якім галасуюць «за».

Пачаць можна было з проблемы легалізацыі лёгкіх наркотыкаў, алькагалізму, абортаў: з тэхналогіяў барацьбы з ліхам.

Фармуляваныне мікраідэлісті — гэта канец нашае вечнае апазыцыйнасці, шанец зноўку адбраць у рэжыма палітычную ініцыятыву, стаць стваральнікамі прыгожага й карыснага.

МЭСІІ і ПАЛІТЫКІ

Вадзім КАРЦАЎ

Чальнае съмяротнае пакаранье за цяжкія злачынствы? Хто павінен фінансаваць вышэйшую адукцыю, мэдыцыну, якім?

Якім мусіць памер дапамогі па бесправаў? Якую зброю можна дазволіць для насельніцтва? Што ў дзяржаве варта засакрэцваць, а што — не? Што ёсьць эротыкай, а што — порна? Ці трэба і як, калі трэба, абмяжоўваць амэрыканскі культурны уплыў? Правы жанчыны: дзе мяжа роўнасці? Гомасексуалісты: 5% выбарчышкай ці купка вычврэнцаў?..

Сотні тэмаў, распрацоўка якіх і прыносяць тыя самыя палітычныя дыўдэнды.

Я даводзіў сваім замежным суроўцам пра асаблівасці сучаснай беларускай дзяржавай-насасці, пра тое, што калі нам заняцца добраўпарадкаваннем газонаў ці, напрыклад, барацьбой з рэкламаю цыгарэтаў, дык праў якісці час мы будзем займацца газонамі й цыгарэтамі на гэтай жа зямлі, але ўжо іншай дзяржаве. Тлумачыў тэорыю, паводле якой нашыя прыхільнікі

якое войска лепей: наёмнае ці прызыўное? Як ставіцца да атамнай энергетыкі? Ці дапуш-

Брытанцы забілі двух УЧКоўцаў

Двух альбанцаў забілі ў Прысьціне брытанскія жаўнёры 3 ліпеня. Альбанцы з машины сталі страліць па дому (у горадзе стаяла страляніна, альбанцы сівяткавалі Дзень незалежнасці), дзе жыве пад аховай брытанцаў 55 сэрбаў, а натаўцы — па іх. Аднаго забілі напавал, а яшчэ трох буянаў паравілі і самі ж на сваёй машине адвезлі ў больніцу, але аднаго з іх ужо не паспелі адратаваць. Брытанцаў перад тым ззвінавачвалі, што яны надта папускаюць альбанцам, а французаў і расейцаў — што сэрбам. Параненый аказаўся сябрамі УЧК і, як сказаў прэс-сакратар УЧК, у час вайны быў яны «геройскім хлопцамі». Альбанцы кажуць, што па іх стралілі без папярэджання.

NATO магло даць расейцам жару

1 ліпеня на выступе ў Вашынгтоне вярхоўны камандзір NATO ў Эўропе генэрал Ўэслі Кларк заявіў, што NATO мела дастаткова магчымасці, каб не дапусціць захопу 200-мі расейскімі параптустамі аэрапорту Прысьціны. Аднак, паводле рашэння высокапастаўленых асобаў, чых імёна генэрал ня стаў называць, было прынятае рашэнне не загаджваць расейцам дарогі.

3 усіх старон

Галадоўка ззвіядыстаў у Грузіі

Зньявленыя трох грузінскіх турмаў далучыліся да галадоўкі пратесту, распачатай у мінулым месяцы прыхільнікамі былога прэзыдэнта Гамсахурдзі, паведамляе агенцтва Caucasus Press. Каля 180 чалавек сабраліся ў радзінным доме Гамсахурдзі ў Тбілісі, высунулі патрабаваныні адстаўкі прэзыдэнта Шэварднадзе і вяртаныя да ўлады ўраду Гамсахурдзі і з тae пары галадуюць.

У Вугоршчыне ахвярам вайны «кінулі» па 125 даляраў

Прэм'ер Вугоршчыны ад партыі маладых дэмакратаў Віктар Орбан прызнаў у парламэнце, што Пэтэр Торда, прэзыдэнт Фэдэрацыі Вугорскіх Габрэяў і галоўны рабін Ёжэф Швэйцэр маюць рацью, калі кажуць, што кампэнсацыя ў 30 000 форынтаў (\$125), прызначаная ўрадам для выжылых у Галакосьце і іхных сваякоў — «сапраўдны зьдзек». Орбан запэўніў, што рашэнне будзе перагледжана. Орбан таксама назваў «недапушчальным», каб ненаніцыскія групоўкі бесперашкодна ладзілі шэсціці вакол Будзкага Замку.

Пэтэр Лучынскі хоча сабе больш улады

Парламэнт 2 ліпеня зацвердзіў рашэнне, каб рэфэрэндумы не праводзіліся часцей чым раз у два гады. Рашэнне фактычна перабівае намер прэзыдэнта Малдовы Пэтру Лучынскі правесці ў хуткім часе рэфэрэндум, на які было б вынесенае пытаныне аб пераходзе да прэзыдэнцкай систэмы кіравання — кансультатыўнай рэфэрэндум на гэты контадбываў ў траўні 1999 году і даў прэзыдэнту перавагу. 1 ліпеня Лучынскі падпісаў дэкрэт пра стварэнне камісіі, рэкамэндаціў якой па зъяненіні ціперашній систэмы мусілі б зацвярджацца дзяўюма трацінамі парламэнту або праз рэфэрэндум.

Справы ў краіне над Дністрам ідуць абы-як. Малдаўскі прэм'ер Іон Стурза, даочы справа здадзіць парламэнту аб сваім 100-дзённым кіраваньні, заявіў, што «калі абставіны будуць спрыяльнымі», ВНП у 1999 годзе можа зьніціца толькі на 5—7 %. Стурза прадказвае ўзровень інфляцыі ў 25 % і агульны дэфіцыт ВНП ў 3 %. (У 1998 годзе ВНП панізіўся на 8,6 % паравінальна з папярэднім годам, а інфляцыя складала 18,3 %). Сярод асноўных дасягненняў ягонага кабінету ён назваў ўзнаўленне зносін з МВФ і Сусветным Банкам. Прэм'ер таксама заўважыў, што Малдова выплаціла дзяве траціны доўгту з 230 мільёнаў даляраў, якія мусіць быць вернутыя сёлета. Малдова — вельмі хітрай краіна, якая і на гроши МВФ жыве, і з Ельцыным не сварыцца.

Сам генэрал быў, відавочна, не задаволены гэтым рашэннем. Но, на ягоную думку, расейцы ня кінулі намераў захапіць сабе ў Косаве асобы сектар.

Расейцам дагэтуль не давяраюць. Москва хацела паслаць у Косава 3600 дэсантнікаў (кожны вайсковы там аж рвецца ў Косава, бо і сівету пабачыць, і заробіць там за месяц, як на радзіме — за год), але NATO сказала ім «пачакайце»: Вугоршчына, Румынія і Баўгарыя адмовіліся пратысці расейскія самалёты. Афіцыйная падстава — яшчэ невядомы будучы статус расейскіх сіл. А без дазволу расейскія ваякі лётаюць толькі над Грузіяй, над іншымі баяцца — могуць зьбіць.

Банды тэрарызуюць Прысьціну

«Банды запраўляюць на вуліцах Прысьціны, і гэта робіцца сапраўднай праблемай для брытанскіх салдатоў-міратворцаў», — паведамляе «The Daily Telegraph». Газэта апісвае маладзёну як «шалёных люмпенаў з Косава і Альбаніі, якія наўжываюцца на хаосе». Некаторыя з іх уваходзяць у добра арганізаваныя банды, іншыя — адзіночкі. Сярод іхніх ахвяраў і этнічныя албанцы, і сэрбы. Роля УЧК, Арміі Вызваленія Косава, у дачыненіні да банды неаднозначная. Дадатковую напружанасць выклікае прыбыццё касавараў з сельскіх рэгіёнаў — іхнія дамы разбураныя, і яны шукаюць сабе кватэры ў Прысьціне, выганяючы сэрбаў. У Альбаніі ўжо даўно ўся краіна падзелена між клянамі, а парадак больш-менш тримаецца, бо ў Тыране і портах дыжурыць амэрыканскі марпех. Цяпер NATO ня ведае, як даць рады гэтаму бандыству ў Косаве.

«БАЛТЫЙСКІМ ХВАЛЯМ» У ЭФІРЫ ПАКУЛЬ АДМОВІЛІ

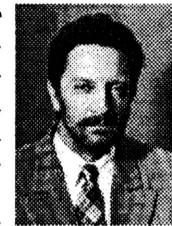
У мінулую сераду Камісія рады і тэлебачаньня Літвы па выніках конкурсу адмовіла ў ліцэнзіі на вяшчанье для радыё «Балтыскія хвали».

Праект дэпутата літоўскага сэйма Рымантаса Плейкіса сумесна з Беларускім Інфарматычным Цэнтрам прадугледжваў штодзённую трансляцыю на сярэдніх хвалях па-беларуску як уласных праграм, так і рэпрэсіяльных іншых беларускіх перадачаў, якія робіцца за межамі Беларусі і выходзяць на кароткіх хвалях. Агулам «Балтыскія хвали» прэтэндавалі на пяці гадзінай вечаровага этру. Аднак Камісія рады і тэлебачаньня, надзеленая паўнамоцтвамі разъмеркаваныя радыёчастотаў, палічыла праект немэтаздадным.

З кампэтэнтных крыніцаў нам стала вядома, што да такога рашэння Камісія скліў «званок» з адміністрацыі прэзыдэнта В.Адамкуса, які, у сваю чаргу, ужо некалькі месяцаў

адчувае прэсынг з боку як дыпляматаў А.Лукашэнкі, так і службай бясспекі расейска-беларускага саюзу, для якога недапушчэнне «Балтыскіх хвалі» сталася адной з галоўных задач. У прыватнасці, як стала вядома ад супрацоўнікаў брытанскага Вэстмінстэрскага фонду, што дэклараваў фінансавую падтрымку новаму радыё, да іх з мэтай спыніць праект неаднаразова звязралася пасол Беларусі ў Англіі Ул.Шчасны.

Новыя радыё мелася стаць альтэрнатыўным сродкам масавай інфармацыі на сярэдніх хвалях, што і насыцярожвала прэзыдэнта Лукашэнку, пасля абараныя якога, як вядома, у Беларусі былі закрытыя ўсе незалежныя электронныя сродкі масавай інфармацыі. Адмова ў ліцэнзіі чарговы раз съведчыць

Рымантас Плейкіс

пра залежнасць Літвы ад палітыкі ўсходняга суседа.

Інфарматар

P.S. У мінулую пятніцу Камісія рады і тэлебачаньня Літвы, якія, відавочна, залежыць на ўласнай незалежнасці ад дзяржаўных структураў, сабралася зноў, каб «зымякчыць» сваё ранейшае адмоўнае рашэнне. У выніку быў абвешчаны новы конкурс на тыя самыя частоты, але не на стандартную пяцігадовую ліцэнзію, а на гадавую. Заяўкі прымаюцца да 4 жніўня, а вынікі конкурсу будуть абвешчаны 18 жніўня. Як паведаміў «НН» Рымантас Плейкіс, «Балтыскія хвали» ўжо падрыхтавалі новую заяўку, але прагнаваць вынік ён не бярэцца. «Складваецца ўражаныне, што Камісія толькі зацягвае час, імкнучыся захаваць бачнасць свайі незалежнасці ў краіне, дзе паводле Канстытуцыі ня можа быць дзяржаўнага кантролю над СМІ», — сказаў Р.Плейкіс.

Весткі з Літвы

Гарэлка цячэ, у рот не падае

8 тонаў канфіскаванай гарэлкі вылілі ў адстойную яму пад Трокамі работнікі спэцыяльнай дзяржаўнай камісіі. Гэтую гарэлку адбрылі ў гандляроў за незаконны ўвоз у краіну, незаконны выраб і сканчэнне тэрміну для продажу. Усяго злыквідаваная партыя каштавала 1 мільён літаў (\$250 тысяч), бо там былі ня толькі самагон і брага, але грэцкія, французскія, мальдускія каньякі, шатлянскія віскі, бальзамы, лікёры, дарагая гарэлка ды віно ў прыгожых бутэльках. Журналістамі абурае ня толькі тое, што камісія марнуе вялікія грошы, але й тое, што робіць гэта таемна ад прэзыдэнта. Што да грошай, ды стала вядома, што адстойнік пад Трокамі — гэта толькі адно месца зъліву, і што ў гэтым самым месцы аднойчы ўжо вылівалі 10 тонаў алькаголю.

А беларускія вадзіцелі тым часам выліваюць гарэлку пад наглядам літоўскіх мытнікаў прости на мяжы, прараз якую больш за бутэльку правозіць за баранеца. Адну можна дыйто на цэнтральных пераходах. А на малых пераходах лепей не рызыкаўцаць, бо тут памежнікі нават у бачку для абыўкі шкла нюхаюць, а калі знайдуць, дык штрафуюць. І тое тычыцца ня толькі гарэлкі, але і ўсялякіх прадуктаў, асабліва малочных.

Доўгія нажы Гаркуна

Акурат на Дні беларускія эканомікі, што прайшлі ў Вільні, у дзяржаўным літоўскім праспекте Гедыміна. Тут пасля першай сусветнай вайны да свайго ад'езду ў Закапанэ (лічы, да съмерці) жыў Іван Луцкевіч, тут была рэдакцыя штодзённай беларускай газеты

нажоў» — пра Лукашэнкаву «дэмакратыю». Але ж кіно зьнялі з эфіру, не паказалі. Як паведамілі нам на тэлебачаньні, — каб не паваць дачыненіні з суседнім краінай, паказ адклалі да часу, калі беларускія мерапрыемствы закончацца. Відавочна, пастараўся пасол РБ Гаркун, які цяпер толькі ў абышкі дзяржавы «антыйбеларускі» (а насамрэч, якраз беларускі, а не пра-маскоўскі) цэнтры і ініцыятывы.

Ох, і доўгія ж рукі ў таго Гаркуна! Дакладней, доўгія нажы, якімі ён умудрыўся дацягнуцца нават да дырэкцыі праграм Літоўскага тэлебачаньня.

Фантан на Лукішках

Славутая Лукішская турма ў цэнтры Вільні, дзе ў 30-я гады сядзелі многія беларускія дзеячы (у тым ліку і паэт Максім Танк, які згадвае пра Лукішкі ў сваіх вершах), сёньня перажывае вялікую перабудову. У воках камэрант замест кратай усталёўваюць сучасную сыштэму сыгналізацыі, аbstалёўваюць нармальныя прыбіральні, падключают кабельнае тэлебачаньне. Як кажа дырэктар турмы Мікалай Матвеев, большасць з 265 асуджаных занятыя цяпер падрыхтouкай да баскетбольнага турніру, а сам ён зьбіраецца па перадавы вопыт у Канаду. Гэтак на Лукішках імкніцца перадолец гнітлівы настрой. Цяпер кожнае лета ў двары турмы будзе працаваць фантан.

На памятным месцы — чарговы знос

Хутка беларускія памяткі ў Вільні давядзенца шукаць ужо ў «другім археалагічным слаі». Пра тое кажа гісторыя славутага будынка на рагу вуліцы Віленскай і праспекта Гедыміна. Тут пасля першай сусветнай вайны да свайго ад'езду ў Закапанэ (лічы, да съмерці) жыў Іван Луцкевіч, тут была рэдакцыя штодзённай беларускай газеты

ЛЮСТРА ДЗЁН 5

Прыхільнікі творчасці Марка Шагала, дзяякуючы французскай амбасадзе, маюць рэдкую магчымасць пабачыць цікавыя дакументальныя стужкі французскіх і нашых рабжысраў, прысвечаныя мастаку й ягонаму шляху. Паказваць фільмы будуть у Мастацкім музеі (гэта на Леніна, 20) кожны раз а 18.00.

7 ліпеня — «Дарогі Шагала» (60 хвіл.), «Мазаіка ў Чыкага» (20 хвіл.), «Мой пачатак» (па матывах книгі М.Шагала «Маё жыццё») (24 хвіл.).

8 ліпеня — «Альхімія Шагала» (50 хвіл.), «Біблейскае Пасланнне Марка Шагала» (29 хвіл.), «Марк Шагал» (30 хвіл.).

9 ліпеня — «Мастак з закинутай галавой» (48 хвіл.), «Прысьвячэнне Шагалу», «Колер кахання» («Дом Шагала») (27 хвіл.).

Працяг са старонкі 1.

З а два стагодзьдзі ў съядомасці народа быў глыбока ўка-
ренны комплекс дзяржаўнае непаўнавартасці Беларусі.
Беларусь — як бы недакрайна, недадзяржава. Адсюль не-
сур'ёзныя адносіны да беларускай мовы, да гісторыі. Бе-
ларуская дзяржава ўспрымаеца як штучная на самым пас-
палітым народным узроўні. Гэта чыста прапагандыстыкі плён, які
ня мае ніякага дачыненія да мэнталітэту або нацыянальнага
лесу. Прычым гэты плён дасягнуў такога ўзроўню, што новыя і
новыя пакаленіні начальства ўсіх рангаў дэманструюць паблаж-
лівае стаўленіне да беларускай дзяржаўнасці ўжо амаль несъя-
дома, міжволі.

Зусім лягічна будзе парадаць комплекс дзяржаўнае непаў-
навартасці беларусаў з комплексам сямейнае непаўнавартасці
мацярок-адзіночак. Па спрабуйце ўявіць сабе тую Нінку, якая
жыве бяз мужа. Такая жанчына, зрабіўшы свой выбар на Івану з
самымі сур'ёзнымі намерамі, ужо ніколі не падпсыцца да сябе
Юзіка, бо мысліць прагматычна. Наадварот, яна будзе ўсяляк
адганяць таго Юзіка, або бацца яго, хай сабе і зусім беспад-
стаўна. А цяпер уявім, што гэтая кабета — Беларусь. Тады робі-
цца зразумелым народнае пачуцьцё няпрыязі да NATO (абы нем-
цы зноў не танталі нашу зямлю) і, наадварот, — любасці да
Расеі, да Івана, якому народ гатовы дараваць і сталінскія рэ-
прэсіі, і калектывізацыю, і сёнянняшняе сваё беднаватое жыцьцё.

Праўда, і гэты выбар — не ад мэнталітэнасці або якогась
славянска-генетычнага адзінства, пра што так шмат кажуць сучасныя
кіраунікі. Рэч у тым, што пры іншых абставінах наша
Нінка можа зъмяніць свой выбар. Напрыклад, Іван адвернеца
ад яе або зьнікне куды-небудзь, ці памрэ, яй дай Бог. І тады ўжо
з усёй ращучасцю яна павернеца да Юзіка і адвернеца ад
Івана, што і пацьвярджае сэрэднявечная гісторыя Беларусі. Бо
тут наўрад ці можа ісьці гутарка пра глыбоке пачуцьцё. Важней
для Нінкі тое, што ейны малы Андрэйка падрастает бяз бацькі.

Яшчэ адзін погляд на антызаходнія настроі — праз культуру
быту і праз хамства, адсутніць элітарных жаданінь — жыць
чыста, ладна і ўмелана. Гэтая пралетарызация съядомасці так-
сама бярэ пачатак у XIX ст., калі быў пераламаны хрыбет за-
ходніцкім беларускім памкненіям і на зъмену прыйшлі расей-
скія памешчыкі, чыноўнікі і псаломшчыкі са сваімі ўяўленінімі
пра жыцьцё. Заўважу, што гэта былі далёка ня лепшыя людзі
Расеі, а людзі непрыкосновенныя, якія многімі тысячамі рымулася да
нас на дармавізу. Бытавая неўладкаванасць у пары з пралетар-
скім аскетызмам сталі эталёнам, які пасылья быў узыяты на
шчыт бальшавікамі.

Антынатаўскія настроі спрэс перагукаюцца з прызабытым
ад часоў першага нашаніўства паніццем цэмры народнай.

*Народ, беларускі народ
Ты цёмны, съляпы быццам кром.*

Гэта Максім Багдановіч. Але найболыш энэргіі прысьвяціў
змаганню з цемрай Янка Купала. У тыя часы ўесь асяродак
вакол газеты «Наша Ніва» стаяў на вельмі чистых і выгодных
пазыцыях антыцемры. Па сутнасці, у іх не было ніякіх іншых
матывацый, апрач асьветы народа, апрач съяцяла. Ня дзіва,
што і нінавісць да заходу, да перадавых тэхналёгій ў тыя часы
гучала б дысанансам. Змагаліся зь цемрай. Забягаючы наперад,
скажу, што цемра народная нікуды ня дзелася з тых часоў і да
сёняння. Вось толькі літаратура пра яе пісаць перастала. Засыла
вочы ілюзія сацыялістычнага прасвятыння. Цемра стала быц-
цам бы неактуальнай, быццам бы засталася ў «цёмнай мінувшы-
чыне». Аднак клясычныя вершы пачатку стагодзьдзя, у тым ліку
і пра цемру, гучыць сёняння абсолютна актуальна. У адрозненіні
ад шматлікіх панегірыкаў калгасаму будаўніцтву.

Новыя часы падштурхоўваюць да гэтага тэмам зноў. «Беларусь,
мая старонка, куток цемнаты». Вось жа менавіта з гэтай
цемнаты гучыць сёняння слова пра боязь натаўскіх бамбёжак і
прыходзяць звесткі статыстычных апытаўніціў пра саюзы з
Расеяй, Кітаем і Югаславіяй. Менавіта з гэтай цемнаты прыйшлі
галасы двух Лукашэнковых рэфэрэндумаў пра нежаданыне ве-
даць бюджет краіны і пра замену гісторычнай сымболікі на эк-
лектычныя самаробкі. Менавіта з гэтага цёмнага кута заяўля-
юць сёняння беларускія бацькі і маткі пра патрэбу аб'яднання з
Расеяй, адначасова быццам бы і ня хоочуць пасылаць сыноў у
гарачыя расейскія кропкі, што ніяк ня вяжацца адно з адным.
Цемната ёсьць сынонімам недасьведчанасці, неадукаванасці і
ніяўменіння аналізаваць падзеі.

Днямі я распавядаў калегу пра сваю паездку ў Мазырскі раён.
Калегу-палітыка цікавіла найперш, што людзі кажуць пра Лука-
шэнку. А што яны кажуць? Яны гатовыя на яго маліцца. Най-
перш — пэнсіянеры, якім ён рэгулярна плоціць па тры мільёны.
Тут, дарэчы, я заўважыў адну цікавую акалічнасць. Справа не
ў грашах, ня ў гэтых трох мільёнах. Найболыш за Лукашэнку
настройваюць сваіх вісковых мацярок іхныя дзецы — гарадзкія
бамбізы, што пакідалі родныя котлішчы і зводзяць цяпер канцы
з канцамі ў гарадох. Лукашэнка сваімі сымбалічнымі трymа
мільёнамі як бы ўзяў на сябе іхны сыноўскі комплекс, іхную не-
магчымасць або нежаданыне апекавацца старымі. Вось чаму
найперш тут усе гатовыя на Лукашэнку маліцца.

— А NATO, — спытаўся ў мяне калега, — што яны пра Захад кажуць.

— Рыхтуюцца, кажу, да бамбёжак. Маўляю, перш Югаславія, а пасылья — мы.

Калега паслушаў уважліва і ўрэшце выгукнуў уласнае ад-
крыццё: «Дык гэта ж — цемра!»

Сяргей Паўлоўскі

НІНКА ПАМІЖ ЮЗІКАМ

Антызаходніцкія настроі і комплекс дзяржаўной непаўнавартасці ў РБ

Фота IREX, Promedia

«ЖЫВА ТРАПЕЧАЧАЯ» ТЭМА

Антыпольскасць, як частка антызаходнія рыторыкі ў роце
цяперашняга беларускага рэжыму — толькі практэг рэанімацыі
бальшавіцкага спадчыны. Усё
пачалося з воклічу Тухачэўскага
у Менску ў 1919-м: «Байцы!
На сваіх штыкох мы нясем на-
родам Эўропы свабоду і мір! На
Варшаву! На Бэрлін!» Сацыяліст
Пілсудзкі гэтага ініцыятывы не
ўхваліў, бальшавіцкія войскі
былі разьбітыя. Наступіла эпо-
ха ўсебакове нянявісці да
пальшчыны. Варагаваньне з
пальякамі стала неад'емнай час-
ткай беларускага савецкага куль-
туры. Нават Янка Купала ў сваім

вершы «Летапіснае», да дзесяці-
годдзя БССР, пісаў:

*А паляку ня съпіца,
З боем прэца, як змора;
Яму панску Польшу
Дай «ад мора да мора».*

Антыпольскасць, памножа-
ная на клясавы міт пра палякаў,
якія нібы спрэс «паны», стала
адным са стрыжняў беларускага
самаідэнтыфікацыі па абодва
бакі савецка-польскага мяжы. У
гэтым былі салідарны ўсе беларускія сілы, незалежна ад па-
літычнага афарбоўкі. Зыдзелівае

ўжыванье польскіх словаў у
літаратуре стала нормаю, Наприклад, у макаранічным вер-
шы Якуба Коласа «Панам»:

*Эх, панове, «ніц не бэндзе»:
Сапсце пан справу «вшэндзе»,
Бо занадта пан «гаронцы»!
І из ў польскіх інтарэсах
Зыдзек такі чыніц «на крэсах»
Нечуваны зыдзек над сонцам!*

Верш сканчаецца гэтак:

*Вы ня здольны жыць у згодзе —
«Монды поляк, ды па школдзе».*

На канец 30-х прыпадае раз-

ДЫСКАМФОРТ АД ЧЫСЬЦІНІ

Чым часцей я пераяжджаю
нашу пайночна-заходнюю
мяжу, тым болей пераконваюся,
што «Захад» — гэта паніцьце
не геаграфічнае. Беларускі горад
Вільня зъмяняе сваё аблічча
штодня. Яшчэ ўчора абшарпа-
ная камянічка набывае раптам
вгляд цалкам рэспектабельна-
га асабнячка. Некалі звычайні
гастроном з марожаным мясам
ператварыўся ў чысьцюткі су-
пэрмаркет, заліты съяцілом і
поўны прыгожых тавараў. Вок-
ны старых дамоў патроху апра-
наюцца ў белыя рамы школопа-
кетаў... Але вось загадка. Чым
чысьцей і прыгажэй становіцца
знаёмы горад, тым большы аса-

біста я адчуваю дыскамфорта.
Чаму?

Мне згадваецца Максім
Гарэцкі. «Праяжджалі мы пустое
мястэчка. На культуру завідзі-
ць паглядзецы! І жаль бярэ за сэрца, што Беларусь, у
параўнанні, дзіка-дзіка!» Пісьменнік пісаў гэта ў
аповесці «На імпэрыялістычнай
войне» пра Прусию, дзе яму да-
вялося ваяваць. Тады яшчэ
наши людзі ня ведалі слова
«сацыялізм». Яшчэ далёка было
да продразвёрстак і калгасаў.
Яшчэ не прыдумалі тэрмін «же-
лезная заслона». Хоць яна
існавала ўжо тады. Падзяляючи
адзіны кантынэнт на дзіве аса-

лютна непадобныя часткі. У адной стрэхі пад дахоўкаю, у другой — пад саломаю, там — чыс-
тыя хаткі, тут — хлявы, у іх —
культура, у нас... Адказ дае баць-
ка галоўнага героя: «Мы так, як
тыя съвінні, увесь век у балоце
жыць будзем... Мы, сынок, не
паны і не жыды, каб кожнаму
пад нос талерачку падстаўляць...
Мы з аднае місіі даста-
нем, абы даваў бог што даста-
ваць...»

Падобна, што гэтая рэпліка
занатаваная з жывога голасу. Бо
ў Беларусі яе часта можна па-
чуць і сёняння.

Зьміцер Бартосік

ДЗЬВЕ КАБЕТЫ — ДВА ЛЁСЫ

Чаму беларусы не імкнущы да
саюзу з Захадам, моцным і
заможным? Тээз аб двухсотгав-
довым служжэнні ў расейскім
войску і славянскім братэрстве
прабукоўвае, бо ёсьць прыклад
Украіны...

Я ведаю дзьвюх кабет, якія
з розных прычынаў у маладым
веку засталіся без мужоў з
малымі дзецьмі на руках. Гэтая
акалічнасць зблізіла іх. Доўгі

час кабеты жылі разам, дапама-
гаючы адна адной. Але ўрэшце
іхны саюз распаўся. Адна дала
аб'яву ў інтэрнэце, і праз пэў-
ны час выйшла замуж за
грамадзяніна натаўскай на-
ціяперашні час краіны. Яна піша
лісты, часам тэлефануе. Яна
кажа, што нарэшце «пачала
жыць» — то бок, які мае бытавых
клопатоў.

Другая засталася ў

Беларусі, але таксама пайторна
выйшла замуж. За ўцекача з
адной расейскай гарачай кропкі.
Новая сям'я зъехала з Менску
ў невялікую вёску, што ў Гарадоцкім раёне. Яна амаль не
зарабляючы грошай, затое зай-
сёды сътыя і рэдка хварэюць.
Муж часам ідзе ў запой, і на
пэўны тэрмін жыцьцё маёт зна-
ёмай робіцца невыносным. Але
ўрэшце ўсё нармалізуецца. Друг-

ІІВАНАМ

гул расейска-савецкага шавінізму ў кінэматорграфе. Дастаткоўца згадаць кінастужкі «Аляксандар Неўскі» альбо «Мінін і Пажарскі». Немцы, татары, швэды адназначна выглядаюць паўдуркамі. Але найбольш дастаецца ўсё ж палякам. Яны і пярэваратні, і лісліўцы, і фанфароны. Чаго варты карыкатуры вобраз князя Сапегі (вядома ж, паляк!), які на працягу фільма шматкроць пераапранаецца то ў строй польскі, то ў швэдзкі. Беларускі кінэматорграф імкнуўся не адстаць. Першы ж нацыянальны фільм Юрыя Тарыча «Лясная быль», зняты паводле аповесці Міхася Чарота «Свінапас», быў таксама прысьвечаны змаганню з палякамі...

У беларускім мастацтве тэмы савецка-польскай вайны ды антыпольскай партызанкі былі эквівалентам тэмаў грамадзянскага вайны ў мастацтве расейскім, а таму ўсебакова ўхваліліся. Напрыклад, адзін толькі сюжэт «Уступленыне Чырвонай Арміі ў Менск у 1920 годзе» скарысталі жывапісцы Зайцаў, Гусеў, Ціхановіч, Манасzon, графікі Гембіцкі, Волкаў, Мінін. Хапала і гэткіх сюжэтў як «Разбараеныне белапольскага атраду» альбо «Арджанікідэ з засадзе пад Барысавам».

Газета «Звязда» ў рэцензіі на Ўсебеларускую мастацкую выставу 1938 году пісала: «Барацьба з палякамі (!) ёсьць жыватрапечай тэма ў беларускім мастацтве! Проста гэтак і пісалі — барацьба нават не з панамі, а з палякамі наогул. Тым часам і ў Захадній Беларусі, най-

RADIO FREE EUROPE

RADIO LIBERTY

Вострая Бrama

беларускі культурны

канцэкт

ХХ стагодзьдзя

Супольны праект «Нашай Ніве» і беларускай рэдакцыі Радыё Свабода: рэпартажы, рэлексіі, гутаркі — кожную нядзельлю на хвалах Свабоды. Кожную сераду — паўтор перадачы.

Застаўайцца са Свабодай!

перш у левым друку, карыкатураванье палякаў было звычайнай справаю. Мастакі Горыд, Маразовіч, Сідаровіч распрацавалі ўстойлівую іканаграфію «палякаў»: у жупанчыках, канфэратах, зь бізуном ды шабелькай... Антыпольскасць была падрыхтоўкана да 39-га году.

Але чыя праўда ўрэшце перамагла?.. Калі сённяня з вуснаў беларускага рэжыму ды ягоных маскоўскіх памагатых чуваць пра тое, што палякі Гарадзеншчыны рыхтуюцца да терарызму, што паўсюль гойсаюць польскія шпёны, што Касцёл займаецца пропагандай, як не згадаць, чым скончыўся 39-ы год і для палякаў і для беларусаў...

Сяргей Харэўскі

Васіль БЫКАЎ

АПАЛЯГЕТЫКА «НАГАНА»

Працяг са старонкі 1.

Цяжкасць палягала ў тым, каго падвесці пад тое азначэнне. У вялізной сялянскай краіне заможных сялянаў было, аднак, дужа няшмат. Можна сказаць, што ўсе былі бедныя. Хіба што лапці, якія ў той краіне абувалі замест чаравікаў, у адных былі стапаныя дарэшты, а ў іншых трохі навейшыя. Мудрыя тэарэтыкі зь ліку ўрадоўцаў вырашылі, што паводле марксізму тыя, у навейшых, якраз і даюць падставу лічыць іх кулакамі. Кулакоў жа, вядома, належала раскулачыць — галоўным чынам дзеля таго, каб не лічыліся кулакамі. Адначасна трэба было саслаць іх у тундру, у новастроеныя дзяла таго канцлягеры, прыярытэт стварэння якіх пасля спрабавалі аспрэчваць нямецкія нацы. Ды марна. Патрыёты зь ліку вучоных уласных вынаходзтваў замежнікам не саступалі, чым заўжды і ганарыліся.

Некаторым тады (вядома ж, людзям наўным) здалося, што барацьба на тым скончыцца, бо клясаў-антаганістых у краіне не засталося. Рабочыя, сяляне ды наядта прыстойная праслойка былі моцна сцятыя змычкай, у якой аж задыхаліся, але трывалі. Ды партыя сваім даўгім пальцам хутка паказала на новую небясыеку — на буржуазных нацыяналістах, якія немаведама адкуль выніклі ў кожнай рэспубліцы. Адразу ж разгарнулася шалёная барацьба зь імі, найперш, вядома, з дапамогай славутага нагана. Нацдэмаў найбольш расстрэльвалі (бяз права перапіскі) або на 10 гадоў ссыпалі на Калыму (бяз права звароту). Якраз у тым і палягала новая систэма права ў адрозненіи ад рымскага, дзе ўсё будавалася вакол дылемы: вінаваты — невінаваты. Тут жа панаў катэгарычны імпаратыў: калі арыштаваны, дык і вінаваты. Невінаваты сцяпіць дома, што было чыстаю праўдай.

Не пасьпелі, аднак, управіца з нацдэмамі, як насыпалася новая праблема — пошуки шкоднікаў. Псаваліся механізмы, ламаўся транспарт, зыхалі каровы ды коні. Вядома, то была справа рук шкоднікаў — варожасць катэгорыі, дужа працёўкае для карных органаў, бо ўмела адмыслова маскіравацца. Калі, напрыклад, датэрмінова будавалі завод, дык як належала да таго паставіцца? Узнагароджваць ці арыштаваць? Звычайна рабілі менавіта ў такой паслядоўнасці — узнагароджвалі, а затым арыштавалі, бо той завод рана ці позна смыняўся — ламаўся, узрываваўся або гарэў. Але то была падвойная праца, якая патрабавала немалых выслікі ад і без таго спрацаваных органаў. Часам здараліся няўправакі, калі ўзнагародзілі, а пасадзіць забыліся. Тады караліся карных органы, што з тae нағоды ўзгараліся яшчэ большай нянявісцю да ўсіх гэтых шкоднікаў, нацдэмаў, кулакоў і падкулачнікаў. Каб тая нянявісць пасыляхова рэалізавалася, яны вучыліся самі і школілі сваіх памагатых страліць так трапна, каб на кожнай патыліцы трапіцца адзін патрон. За тое атрымлівалі значок і назывіску «варашылаўскі стралок». То былі стаханаўцы органаў. Працы для іх, ведама ж, хапала. Расстралянымі набівалі ямы на

і Захадам, я прыгадваю трэцяга персанажа гісторыі пра незамужніх кабетаў. Гэта мой сябра, якога кабеты ніколі не забудуць, і якога ўсё жыцьцё будуць узгадваць з пышчотаю. Сябра так і змог зрабіць выбар між імі дзявюма. Ён застаўся ў Менску, і зараз заканчвае пісаць кнігу. Сябра верыць, што дзеци ягоных каханак прачытаюць кнігу з цікавасцю. Па-беларуску.

Севярын Квяткоўскі

цьмянага — нацыяналізму. Зьявілася непісаная, затое жалезная выснова: калі сваё, дык патрыятызм, калі чужое, дык нацыяналізм. Схема простая, але геніальная, якая трохі пазней стала складовай часткай стратэгічнай дактрины вялікай нацыі, што зынякавела без адэватнай нацыянальной ідэі.

Але тыя, што вынайшлі ту дактрину, тут жа яе і прыватызавалі, мабыць, каб ня даць таго зрабіць іншым. Іншыя хто як: пасыпеў, дык зьеў, а не пасыпеў, дык abliznoussia. Увішныя прыбалты пасыпелі, а чачэнам дасюль не ўдаеца. Любіць вялікага суседа дазваляеца ўсім, суседу ж любіць каго — неабязвязкова. Даіва, як у гэтых умовах дазволена любіць аднаго на ўсіх — Бога? Заблыталася палітыка, этыка і мараль. Людзі перасталі разумець, дзе чыя мова, чыя сымболіка і дзяржаўнасць. Нават чый дзе бюджет — дзяржаўны, СНГ, прэзыдэнцкі? Перабыліся гроши — рублі з зайцамі; гандлюючы на даляры і лаюць ЗША, што тая іх мала даюць. У адной кучы перамяшаліся спрадвечныя катэгорыі добра і зла, пасля чаго стала зразумела, што без «варашылаўскіх стралкоў» справа не абыдзеца.

Ды што зробіш, калі прыярыэт быў аддадзены войску зь ягонаю зброяй масавага зынічнія — ракетам, «градам», «тунгузкам»... Вядома ж, усё тое — дрэнь несусветная перад заслуженай славай «таварыша нагана», які зрабіў рэвалюцию, індустрыялізацыю, калектывізацыю, шмат год палоў ідэялягічныя ды наувковыя грады. Сучасная зброя прызначаная біць па плошчах, а плошчы бываюць розныя — найбольш вялікія. Таму і няўдачы — у Камбоджы, Афганістане, слаба разыўтой Афрыцы і Ладзінскай Амэрыцы, дзе навалам зброі, ды мала хлеба.

Канечнэ, тое выдатна разумее наша мудрае кіраўніцтва і дзяла ўласнага паратунку актыўна імітуе працэс інтэграцыі. Катэрыцы з таго ніякай, затое ўражанье калясальнае. Загіпнаты заваны электтарат цярпіліва чакае. Чаго дачакаеца толькі? Нахабная апазыцыя выводзіць на вуліцы легкадумна санкцыянаўныя дэмансістрацыі, якія крычаць у тысячы горлаў, што яны — супроцы! Састарэлыя майстры трапнай стралбы чарнеюць з гора, прыпамінаючы, як трудна было ў іх час дамагчыся таго слова нават на канвэрнім допыце. Вось вам і прагрэс, сувэрэнітэт і дэмакратыя! Здохла ідэя — перапынілася традыцыя.

Хіба што паявіўся новы рух — заказных кілероў. Гэтая, як умеець, доўжаць слаўную дзяржынска-ялоўскую традыцыю трапнай стралцы. У новых умовах ёсьць спадзяванак удыхнуць у яе новую балка-славянскую ідэю — колькі тады можна будзе зьдзесьніць вялікіх спраў — і на Балканах, і ў Рэспубліцы Беларусь! Найперш закапаць па недаглядзе раскапаныя «Курапаты» і накапаць новыя. Вялікую справу паставіць на паток. Пакуль яшчэ жывуць старыя «майстры нагана», хадзяць з аслабелым зрокам, але з цівардой бальшавіцкай рукою. Сваё адмысловае майстэрства яны гатовыя перадаць маладзейшым.

Таму трэба съпяшацца. Інтэгравацца.

гая кабета таксама шчасльвай ў сваім сямейным жыцьці.

Памыляюцца тыя, хто лічыць, што беларуская настальгія па «моцнай руцэ» роднасная суму раба па бізуну. Гэта «жаночая туга па мужчынскім плачы». Калі шэсцьдзесят працэнтаў нашых грамадзянінаў галасуюць за саюз з Расеяй, дык толькі таму, што не адчуваюць шанцаў скавацаца ў больш прывабнай і моцнай краіне.

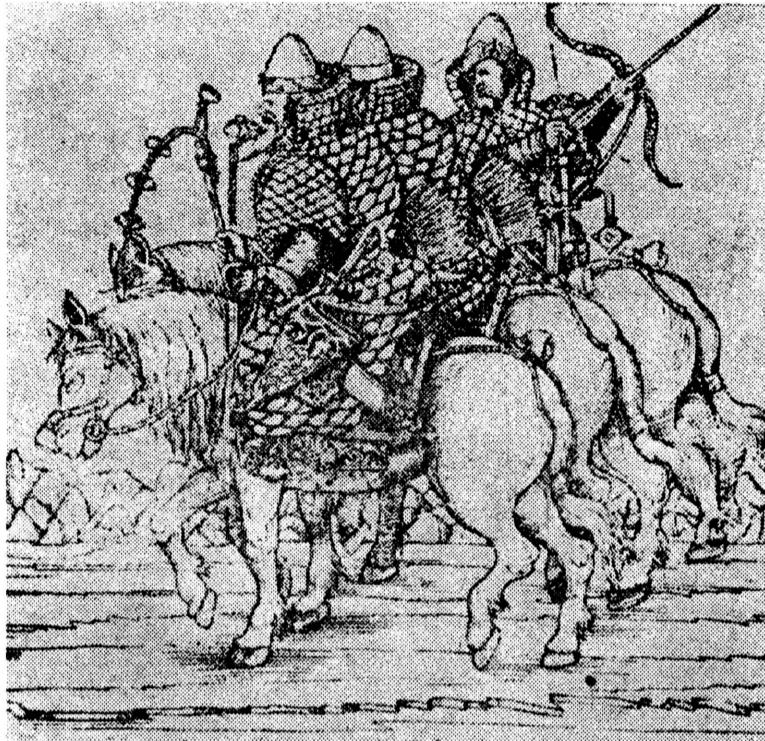
Што да выбару між Усходам

350 ГАДОЎ ТАМУ ПАД ЛОЕВАМ

Генрых СЬВЯТАВОЛІЧ

Казацкая вайна, распачатая ў 1648-м на Украіне Багданам Хмяльніцкім, ахапіла, як вядома, і паўднёвая ды ўсходнія паветы Беларусі, куды ўкраінскі гетман засылаў універсалы і сваіх людзей. Пасыя цяжкага першага году змагання Хмяльніцкі рыхтаваўся да разваншу. Каб «разабрацца з палякамі», армію Вялікага Княства яму найважней было затрымаць у Беларусі, дзеяла чаго тут зноў раздзімалася полымя вайны.

Гетман Януш Радзівіл, каб зіму здолеў утамаваць паўстанцаў у Беларусі, вясною таксама энергічна рыхтаваўся да працягу дзеяньняў. На лета ён сабраў да 6 тысяч жаўнераў пад Рэчыцай і стаў шыхавацца да маршу на Украіну. Не дапускаючы яго да супольных дзеяньняў з палякамі (каб «бавіўся ў сваім краі!»), Хмяльніцкі ў чэрвені накіраваў у Беларусь трохтысячны загон Галоты, а следам — палкоўніка Галавацкага. Пад Загальлем, на Прывіці, Галота атакаваў харугвы Валовіча, але, хоць сілы меў нашмат перасяжныя, пацярпел паразу і сам загінуў у сечы. А Галавацкі на трапіў на засаду пад Рэчыцай і скончыў тым жа.

Маскоўская ваяры часоў Івана Жахлівага, паводле С. Герберштайні, 1548

Тады, каб паправіць становішча, Хмяльніцкі съпешна паслаў 12 тысячаў на чале з Пабадайлам да Лоева, загадаўши заблякавацца пераправу праз Дняпро. Той спаліў Лоеў і паспей добра ўмацавацца на левым беразе ракі. А Радзівіл ужо пакінуў Рэчыцу і стаў кіравацца праста на Кіеў. Плянаваў пера-

ходзіць праз Дняпро ніжэй Лоева, захапіўши пераправу ўдарамі з двух бакоў. Аднак перед самымі пачаткам аперацыі выведнікі данесцілі, што Хмяльніцкі выслаў супраць Януша-свайго любімага палкоўніка Міхаіла Крычэўскага на чале 15 тысячаў казакоў!

У адно імгненьне сітуацыя

радыкальна зьмянілася. Адмовіўшыся атакаваць пераправу, князь Януш загадаў умацаваць абоз і стаў рыхтавацца да бітвы. Тысячу коннікаў на чале з Адамам Паўловічам накіраваў на ўмацаванье Рэчыцы, а другую тысячу з Самулем Камароўскім адправіў «на шаты» — вызначыць дакладнае месца знаходжанье Крычэўскага. Але Крычэўскі дзейнічаў настолькі імкліва, што ўжо раніцай 31 ліпеня зусім нечакана зявіўся пад Лоевам і адразу ж атакаваў лягер Радзівіла.

Першая казацкая атака на абоз была адбітая пяхотай з ручнай зброі, дзяякуючы чаму Радзівіл паспей расставіць свае харугвы (па цэнтры — кавалерыю, па бакох — пяхоту і драгуну) ды кінуць іх у контратаку. Гусары Невяроўскага моцна пачінулі правае крыло казацкай арміі, аднак прасунуліся задалёка, так што ў іх тыл сталі заходзіць казакі з процілеглага флангу.

Яшчэ невядома, чым скончылася б сеча, каб не шчаслівы для Радзівіла і нечаканы для Крычэўскага ўдар вершнікаў Паўловіча, які вяртаўся з Рэчыцы і, здалёк учучуўши бітву, наляицеў на непрыяцеля збоку. Адначасова правае крыло казакоў было атакаванае гусарамі Вінцента Гасеўскага. Ня вытрымаўши шалёнага ціску з двух бакоў, чаркасы адступілі да густога лесу і заселі там, хуценька стварыўши ўмацаваны лягер.

Радзівіл тым часам расправіўся зь людзьмі Пабадайлы, а по-

тym зноў узяўся за Крычэўскага. Да начной цемры працягваліся атакі на ягоныя акопы, а ўначы казакі ўцяклі з месца бітвы, кінуўшы на насілах свайго цяжка параненага камандзіра.

То была поўная перамога 5-тысячнай арміі князя Радзівіла над прынамсі ўтрай большымі сіламі славутага палкоўніка ў самай значнай бітве тых гадоў у Беларусі. Войска Крычэўскага перастала існаваць (толькі забітых чаркасаў у дзвінтацца курганах пахавалі ажно 7 тысячаў), табары былі захопленыя, а сам зьняволены палкоўнік памёр у абозе гетмана.

Эты лоეўскі троюмф палівога гетмана, бяспрыкладны ў той бязылітаснай вайне, уславіўся потым на карцінах і шпалерах, абы чым парупіўся сам Януш. Бляскам перамогі па вялікім рахунку ён быў ававязаны тым ваенным ведам, якія паспей здабыць на Захадзе.

Застаецца дадаць, што ў Лоёўскай сечы беларусы біліся па абодва бакі: з Крычэўскім былі тыя, хто ўзяў у Запароское войска, ды ўзбунтаваныя палескія сяляне, а з Радзівілам — шляхта і жаўнеры, набраныя ў беларускіх паветах. Дапамагалі яму і мяшчане ды аддзелы волюнтары ўзяўши ў мясцовага люду. На знакавым узроўні Лоёў можна ўважаць за сымбаль расколу і грамадзянскае вайны.

ПОЛАЦАК ПАД МАСКОЎСКІМ ПАНАВАНЬНEM

Андрэй ЯНУШКЕВІЧ

15 лютага 1563 году пасылья двухтыднёвой аблогі маскоўскіе войска на чале з царом Іванам Жахлівым захапіла старожытны Полацак. На доўгіх шаснаццаць гадоў у Полацкім краі ўсталявалася маскоўская ўлада. Расейскія і савецкія гісторыкі пераконвалі, што маскоўскія ратнікі «вызвалілі горад ад польскіх літоўскіх фэадалаў», што яны былі спатканыя прыязным насељніцтвам Полацку, якое толькі і думала пра скарэйшае ўзыяднанье з усходнім суседам. А як было на самай справе? Пра што съведчыць дакументы?

Ад тых часоў захаваўся адзін вельмі важны дакумент — «наказная памяць» новому полацкаму ваяводу, якая вызначала асноўныя прынцыпы і мэтады кіравання горадам, пералічвала ўсе аваўязковыя мерапрыемствы, што мусіла неадкладна правесыці новая ўлада ў горадзе і Полацкім краі.

Маскоўскую ўладу перадусім хвалаўала ўзнаўленыне абарончых умацаваньняў і полацкіх замкаў, адбудова пагарэлага гораду. Даволі хутка съцены былі ўзнятыя з руінаў, горад жыў, але ўжо іншым жыцьцём. У Полацку ўсталявалі жорсткі прапусковы рэжым для мясцовага люду: «а литовских людей в горад, приезжих и тутошних, детей боярских, и землян, и черных людей однолично не пущати». У замку з туцішых маглі жыць толькі працаваслаўныя съвітары са сваімі сем'ямі. Уваход ліцьвіноў у фартэцю дазваляўся на царкоўныя съвіты, але з надзвычайнімі

Бітва на Славечні (Бітва пад Лоевам), гравюра XVIII ст.

мерамі бясіспекі з боку маскоўцаў: «а бережене тогды учинити великое в гораде», загадвалася мясцовай адміністрацыяй. Мяшчанам і шляхціцам, якія жылі ў пасадзкай частцы гораду, катэгарычна забаранялася

мець зброя. За жыхарамі ўсталёўваўся сапраўдны паліцыйны нагляд: «и бережене им над теми людми держати великое, и велети смотрети и примечати, не будет ли в них какие шатости и ссылок с литовски-

ми людми». Калі «шатость» выяўлялася, падазроных трэбыло адсылать у Пскоў, Ноўгарад, Вялікія Луки ці Таропец.

Клапацілася новая ўлада і пра тое, каб схіляць мясцовы люд да ляяльнасці, асабліва нярушиць звычайяў. Яна не зьмяніла мытных збораў і памераў падаткаў. Інструкцыя вымагала, каб мясцове кіраванье ажыццяўляўся з улікам даўніні ладу занятай зямлі: «да с их обычая сперва и судити и управы им в городе давати».

Зусім не давяраючы палачанам, маскоўцы выразна адрознівалі сваё прававое становішча ад правоў і ававязкай мясцовых жыхароў. Новаўсталяваны рэжым бачыў у іх сталую пагрозу для сябе. Царскія ратнікі ў сваёй дзейнасці былі зусім не падобныя да вызвольнікаў. Жыхары сёлаў і мястэчак Полаччыны рассылаліся граматы маскоўскага ваяводы Пятра Шуйскага з патрабаваннем, «чтоб

они шли к Полоцку, и правду дали, и государю служыли». Аднак ахвочых прысягаеть цару было няшмат. У хуткім часе маскоўцы ажыццяўлі шэраг карных акцыяў, бо, як потым тлумачылі, «люди Полотцкого повету воеводам непослушны были и воеводы по их вине их казнили».

Вайна і дзеяньні акупантаў прывялі да поўнага гаспадарчага заняпаду зямлі і дэмографічнай кризы. У інвентары сёлаў Полацкай архіяпіскапі за 1588 год спрэс спатыкаючы запісы тыпу «все в пусте» або «всі проч розышліся». Яшчэ і на пачатку XVII ст. у некаторых вёсках колькасць жыхароў не дасягнула і паловы таго, што было пе-рад вайной Івана Жахлівага.

Сумныя вынікі ўладарання маскоўцаў съведчаць самі за сябе, чым насамрэч была іх улада для Полаччыны, вызваленіем ці акупацияй.

БЕЛАРУСКІ ГІСТАРЫЧНЫ АГЛЯД-9

Гісторыкі і аматары нашае мінуўшчыны могуць замовіць чарговы выпуск Беларускага Гістарычнага Агляду (Том 5. Сшытак 2/9).

Нумар пачынаецца тэарэтычнымі артыкуламі Рышарда Радзіка «Ад этнічнага згуртаванья да нацыянальной супольнасці». У новым для Беларусі жанры індывідуальнай біяграфіі выступае Дзмітры Левін з даследаваннем «Нэкралёг магілёўскага гісторыка Мацвея Фурсава як біяграфічна-крыніца». Лёсі Беларускай гісторыяграфіі за Саветамі разглядаючы ў калектыўна-біяграфічным нарысе Райнера Лінднера «Беларускія гісторыкі пад Сталінім: 1870—1945».

З арыгінальнымі публікацыямі выступаюць Алесь Белы («Тэатралогія сучаснай Беларусі на мапе Ідрысі 1154 г.»), Барбара

Пэндзіх («Паміж раем і кляжай») і Яўген Анішчанка («Мяжа ВКЛ у справах памежных камісій»). У рубрыцы «Вачыма суседзяў» беларускую тэматыку выдаюць украінскіх падручнікаў гісторыі.

Як заўжды, значнае месца ў часопісе займаюць рэцензіі і агляд новай літаратуры па гісторыі. Сярод іншых публікаций гэтага блёку БГА змяшчае крытычны разбор дапаможніку «Гісторыя Беларусі» (Частка 1, 1998). Завяршаецца нумар інфармацыйнай пра экспедыцыі беларускіх археолягіў (сезон 1998) і сылікам дысертанткі як гісторыі Беларусі, абароненых у 1998 годзе.

100 твораў мастацтва XX стагодзьдзя

Калі заходзіш у менскі Дом настаўніка і бачыш у фое вялізарнае пано «Асьветнікі» — галоўны скарб гэтае ўстаноўы, які мае шматкроць большую каштоўнасць за архітэктуру самога будынка, душу ахопліваюцу чистаканічнае мастацтва тэхналёгіі, карані якое ўзыходзяць яшчэ да старога Эгіпту. Зноў жа для дасьведчаных — гэта найбуйнейшы ўзор энкаўстыкі, спэцыфічнае мастацтва тэхналёгіі, карані якое ўзыходзяць яшчэ да старога Эгіпту. Зноў жа для дасьведчаных — гэта канцептуальная рэч, у якой распаведзена пра гісторыю нашай культуры ад Скарны да Купалы, якія нясуць скрозь вялікі справу сваіх думаў і дараць яе нашчадкам. Менавіта нясуць. Фаліяты, скруткі, кніжачкі... Як вешчуні-каралі, што пабачылі зорку над Бэтлеемам, нясуць дары да ног дзіцяці. Пасярэдзіне кампазыцыі кола съвітла — адпаведнік мандолы, у якім дзівее постасці, жанчыны-настаўніцы і хлопцы. Менавіта хлопца. Цяжка абстрагавацца, каб не прымачыць іх за спрадвечны біблейскі сюжэт Маці і Сына... Гэта і ёсьць аўтар беларушчыны, зроблены згодна з канонамі. Цікава, як гэткая апалаётыка нацыянальнае ідэі «прайшла» ў тыя часы? А менавіта ў 1976 годзе...

На той жа пэрыяд прыпадае, бадай, росквіт Вашчанкі як жывапісца. Безумоўна, ягоныя вітражы для Дому кіно таксама вартая ўвагі реч. І ўжо праз чвэрць стагодзьдзя яны гледзяцца ў Чырвоным касцёле, нібы былі тут спрадвеку. Балаце ацалелі... Уражвае таксама і калясальнае пано ў Салігорску. Аднак усё ж найлепшае створана Вашчанкам менавіта ў станковым жывапісе. Я маю на ўвазе не толькі «Баляду пра мужнасць», за якую мастак атрымаў прэмію ды срэбны мэдаль у Москве. Гэта насамрэч адметнае палатно, якое пераўзышло ўсё, што было папярэдне створанае ў тэмэ нашай партызаншчыны. Дакладней, яно вывела гэтую тэму з калідораў натурализму і тэатралізацыі ў іншыя вымырэнні. «Баляды...» Ваш-

ГАЎРЫЛА ВАШЧАНКА. ЖНІВЕНЬ

чанкі — гэта аповед не пра нейскую «мужнасць», а пра гармонію беларуса ў беларускага лесу. Пра нязломнасць нашую, пакуль будзе нашай нашая зямля. Я маю на ўвазе і «Маё Палесьсе», і «Нафтавікоў Палесьсе», і «Мацярынскія крылы», «Вераснёўскія туманы», «Першы сънег» ды іншыя творы.

У эпоху манумэнталізму гэтая работы ўпісаліся як нельга лепей. Ня гэтак непазбежнай маштабнасцю, як узважанастю думак і адсутнасцю штурчнае разъяранасці, за якою часцяком ягоныя калегі хавалі сваю бездапаможнасць. Манумэнталізм Вашчанкі — у ягоной цэласнасці, мастакоўскай і чалавечай. Можна нанава перагледзець ягоную творчую спадчыну і на знайдзеца тут ані дэбільнае радасці будаўнікоў

камунізму, ані туманнага «эзатэрыйму»... Вашчанка займаўся тым, што добра ведаў. Напрыклад, ён добра ведаў людзкое жыццё на родным Палесці. Пэўна, да гэтай дэідалягіза-

Гаўрыла Вашчанка (1928, вёска Чыкалавічы, Брагінскі раён) жывапісец, пэдагог. Вучыўся ў Львоўскім інстытуце ўжытковага і дэкоратыўнага мастацтва, які скончыў у 1955 годзе. Выкладаў у Кішынёўскай мастацкай вучылні да 1960. З 1961 году выкладаў у Беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце, дзе ў 1980 і стаў прафесарам. Народны мастак Беларусі.

цыі (за выняткам нацыянальнага фундамэнталізму пано ў Доме настаўніка) спрычынілася юльоўская школа. Менавіта там у першыя паваенныя гады ўлады не съпяшаліся «дражніц гусі», а таму атмасфера там, поўная трывогі і тугі па незваротна страчаным, была плённай для тых, хто хацеў проста тварыць... Бадай, адтуль жа было вынесена пачуццё самакаштоўнасці ўсяго свайго, таго, чаго нікому не адасі, але і крычаць пра што ня будзеш.

У сваіх палескіх творах мастак унікнуў этнографізму, штурчна прытарнаванага да калгасных сюжэтаў. Зямля і людзі для Гаўрылы Вашчанкі — гэта не паказны эрэз для чужых, якім трэба яшчэ раз даводзіць сваю адметнасць. Будзь сабою, а ўжо выключным табе быць на-

Сяргей БАЛАХОНАЎ

Край ты, мой край...

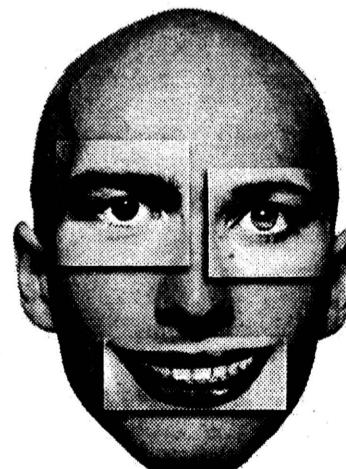
Адзін мой знаёмы распавёў такую гісторыю. Нейкі п'яні хлопец, пацурболіўшы, зашпільваў прарэху і «маланкай» зашчапіў край нечага там. Спробы вызваліцца прычынялі толькі боль, не даючы ніякага эффекту. Выкліканыя мэдыкі таксама бездапаможна разъялялі рукамі. Таму яны мусілі адрезаць ад штаноў лапік з замком і адвезьці хлопца ў «першую савецкую». Тамака знайшоўся адзін кампэтентны спэцыяліст, які нарэшце разъясняў гэтую праблему бяз шкоды для пацентата, што ўжо быў зыміровусі з думкаў пра абра зананье.

Занатавана ад маладой офіс-менеджэркі.

Звычайны міліцыянт

У першым інтэрнаце Гомельскага ўніверсітэту жыў адзін міліцыянт, які ці не ад самага нараджэння быў п'янім. Ня стаў выняткам і той вечар, калі

Die modernen Sagen-3

ён ашалела тупаў па інтэрнацкіх калідорах, яўна нешта шукаючы. Усе пражыванцы пахаваліся па «каморах», спадзеючыся, што гэтае ліха праміне іх ціха. Раптоўна мент спыніўся наспупраць аднаго пакою, і цераз нейкай імгненіне па калідоры пранеслася рэха грукату выламаных дзівярэй. Міліцыант увайшоў у пакой і з калгаснай непасрэднасцю спытаў у пераліканых мяшканцаў: «Рабята, у вас заваркі не найдзёцца?»

Запісана ад студэнта-выпускніка.

Змова

Да аднаго заможнага хлапца прыйшла цяжарная дзяўчына, якая настойліва заяўляла, што ён бацька будучага дзіцёнка. Аднак хлопец бачыў яе ўпершыню ды яна мог прыгадаць выпадку, які ўмагчыміў бы іхнае збліжэнне. Цяжарная й

сама ня здолела толкам растлумачыць калізіі. Правёўшы дараўжэнныя аналізы, патэнцыйны бацька высіветліў сваю прычыннасць да справы і быў зусім зъбіткіўшы. Чыста выпадкова небарака даведаўся, што цяжарная была сяброўкаю ягоной колішнім каханкі, і запасочыў яе.

Маўклівы легіянэр

Неяк у таварыскім коле мы завялі гаворку пра спэцназ. Амаль кожны вымаўляў сваё захапленне прафесійнай падрыхтаванасцю спэцназаў. І толькі самы маўклівы хлапец, які нібыта колькі гадоў быў дзесяці ў заработках, скептыч-

канавана — блізу гэткім дэвізам можна вызначыць творчыя прынцыпы жывапісца. Там, дзе ён імкнуўся да абагулінення пэрсанальнага досьведу, тамака ж узънікала і яснасць. Яснасць думкі, кампазыцыі й каліграфі-

таму — палатно «Жнівень», напісаное ў пару найвышэйшага творчага ўздыму мастака, у 1975 годзе. Калі ў каго добры зрок, ці добрае ўяўленне, той разгледзіць у самым версе, па цэнтры, вышэй за ўсё — чырвоную падводу, запрэжаную чырвоным канём, абрывы чалавек на тле странцыяналага пісяга — гурбы яблык. Ці гэта ўлагаднелы Ільля перуновы, ці Юры сьвяты, што такі дабіў ужо цмок? Гэта загадкавая, напаўпрывідная постасць злучае сабою, нібы замковы камень выгбу брамы, усю кампазыцыю. На пэрсанажы з падвода сыходзяцца простыя лініі абсечанага трохкутніка, лініі Саду. Сам Сад, бязымежны ўсеабыдымны, нібы мадэль самога яблыка, убірае ў сябе сокі жыцця, а косткаю, стрыжнem ягоным, ёсьць чалавек. Трохкутнік паўтораны на ўмысна яшчэ раз пірамідаю яблыка ў на другім пляне. А на першым — Яна. Ці на Ева з плодам? Не. Тут ніяма ні граху, ні спакусы. Тут шчодры ўшчыры дар. І толькі... Аднак ад Эдэмутака тутака ўсё ж багата: распахнутая Брама (няхай сабе і адрыны), пры ёй дзівее жанчыны ў съветлым, нібы анёлы, і водар, гэткі незямны, загуслы й съвежы, у бліскавіцах залатых, пунсовых і зяленавых пісягоў.

«Жнівень» Вашчанкі адразу быў ацэнены высока, як і ўсё ягонае тагачаснае творчасць. Гэта карціна патрапіла ў хрэстаматы, альбомы, часопісы. Хто мог прадбачыць, што гэты твор загучыць гэтак драматычна сёняня, калі родныя місціны мастака густа зацярушаны чарнобыльскім попелам. Гэх, які быў там Сад...

Сяргей Харэўскі

на чмыхнуў: «Падумаеш, спэцназ! Вось французскі Замежны Легіён — іншая реч». Паслья чаго ён узяў нож, уваткнуў яго сабе ў нагу, зрабіў надрэз на пайсцягна ды неўзабаве зашыў гэтую рану ніткамі, ушчэнт аглюмашыўшы кампанію.

Занатавана з расповеду студэнта-выпускніка. Людзі пакутуюць ад банальнасці вакол сябе і хочуць верыць, што бываюць побач і дзівы, і незвычайнія людзі.

Смага

Адзін мой сябар паведаміў нешта цікавае пра нейскую сваю знаёміцу. Будучы зусім разынваленай у любансных справах, тая заўсёды спалучала мінэт з ужываньнем піва. Гэткі вычудна тлумачыла тым, што смакавыя якасці мужчынскіх членаў не саступаюць таранцы, і ёй мусова патрабна праганяць смаку размайтымі гатункамі беларускага хмяльнога напою.

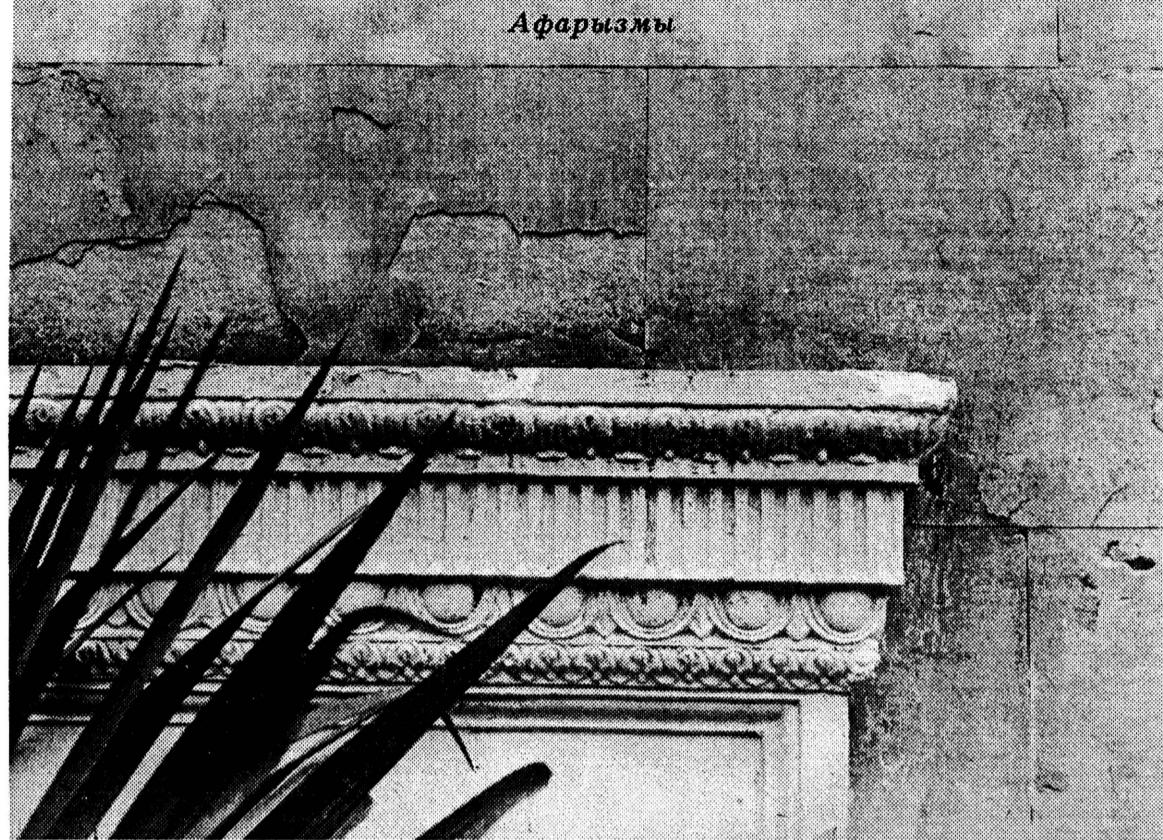
Запісана са словаў маладой прадпрымальніцы. Заўсёды, маўлія, ёсьць нехта, больш разбэзчаны за мяне. Хочацца і колеца.

Адам ГЛЁБУС

КУЛЬТУРА 11

МАСТАЦКАЕ

Афарызмы

Здымак Алены Адачук

*
Зъмена паводзінаў --
найцяжэйшае з мастацтваў.

*
У тэксты ўчытвайся, у
музыку ўслухоўвайся, у
малюнкі ўглядайся... Так
нарэшце зможаш пабачыць,
пачуць і зразумець самога
сябе.

*
Чытачы лёгка падзяля-
юцца на садыстаў і мазахі-
стаў, садысты чытаюць
Захера Мазоха, а мазахісты
-- маркіза дэ Сада.

*
Хвалячы іншых,
міжвольна ўсхваляець сябе,
і гэта лёгка адсочваеца.

*
Фальшывыя манеты
зьяўляюцца з-за недахопу
сапраўдных грошай у тале-
навітых людзей.

*
Папулярнасць фарму-
еца ў нетрах натоўпу, які

прагне яскравых праяваў
съялпога лёсу, адсюль і
Папялушка зь ператварэн-
нем у прынцесу, і презыдэнт
зъ сялян-жабракоў.

*
Гавары пра свае недахо-
пы -- гэта больш цікава,
чым развагі пра дасягненін-
й перамогі. Набыткі зазвы-

чай у мінулым, а заганы --
у будучым.

*
У кожнага чалавека
ёсьць свая цана, але існу-

Кастусь ТРАВЕНЬ

Першая зорка загарэлася на заходзе. Хмары гонка імчалі на ўсход, несучыся на крылах съвежага, нарастаючага да моцнага ветра, які ўрывается ў горад і пачынаў блукаць у лябірінтах менскіх вуліцаў.

Казік Бакунін съпяшаўся, і таму шпарка ішоў па Варвашэні. Рухомы і энергічна-ветлівы, у сініх джынсах, съветлай кашулі, лёгкіх красоўках, ён ствараў уражанье зусім маладога чалавека.

Сёняня стары сябар і да таго ж ягоны сваяк Алесь запрасіў яго на нейкі свой юбілей. Па сваёй недасьведчанасці, якая ішла ад маладосці душы, Казік не любіў юбілеяў. Калі чалавек дамогся нейкіх вялікіх асабістых жыцьцёвых перамог, стаў прэзыдэнтам, Нобэлеўскім ляўрэатам ці нарадзіў і выхаваў шмат дзяцей, якія сталі прэзыдэнтамі і Нобэлеўскім ляўрэатамі, тады так, тады можна і трэба съвяткаваць юбілей. А калі проста змарнаваў жыцьцё, шчасльце, якое пралятае імкліва, з прыгажуніем.

Адчуўшы перспектыву працягу юбілею, госьці ажылі і загаманілі. Маша ўжо несла бутэрброды з мясам, шпротамі, цытрынамі і ківі. Выпілі за юбіляра, за яго шэсцьдзесят год. Закусілі. Потым пілі за жыцьцё, шчасльце, якое пралятае імкліва, як ластаўка ў небе.

Цёплае плячо Наталі, яе рука, жывая і хвалючая, тугія формы вабнай паставы, усё гэта ўзбуджала і прыцягвала. Казік з асалодай падумай, як ён сёньня павалтузіць гэтае шыкоўнае цела. Ён быў упэўнены, што павалтузіць, у яго было такое радаснае прадчуванье. Ад таго што ён даўно ня меў практикі зь незнамымі, чужкімі жанчынамі, хваляваньне маладзіла і вяртала ў сінюю дымку юнацтва.

Непрыкметна ўзяўшы за цёплую, мяккую ручку Наталі, ён уявіў, як будзе цудоўна гэту мілую, прыемную, гарадзкую, выхаваную, адукаваную жанчыну скарыстаць у трэцяй пазыцыі. Тут хваляванье Казіка пачало хлястаць цераз край, і ён вярнуў сябе ў рэчаінасць.

На парозе свайго дому падпіты Алесь радасна сустрэў Казіка, пацалаваў у шчаку, павёў знаёміцу з гасціямі, якія сумавалі за столом, на якім усё ўжо было выпіті, таму і съвяткуе чужыя юбілеі*.

На парозе свайго дому падпіты Алесь радасна сустрэў Казіка, пацалаваў у шчаку, павёў знаёміцу з гасціямі, якія сумавалі за столом, на якім усё ўжо было выпіті, таму і съвяткуе чужыя юбілеі*.

Казік аддаў сумку Машы, цяперашній каханцы Алеся, шапнуў на вуха, каб разабралі-
ся на кухні з закускай, сам па-

ТОСТ

Апавяданне

нёс да стала бутэлькі.

Госьці, калегі Алеся па працы, тры жанчыны і двое мужкоў, павесялелі. Казік прынёс з сабой съвежы водар жыцьця, і ўсе гэта адразу адчулі. Адна з жанчын, яе звалі Наталі, чарнабровая, у зялёной сукенцы, якая пышчотна абцякла тугія формы прыгожага цела, ласкова ўсміхнулася Казіку. Ён пе-
раехаў у патрабную паласу руху і пасля звычайных слоў знаёмства зусім натуральна сеў побач з прыгажуніем.

Адчуўшы перспектыву працягу юбілею, госьці ажылі і загаманілі. Маша ўжо несла бутэрброды з мясам, шпротамі, цытрынамі і ківі. Выпілі за юбіляра, за яго шэсцьдзесят год. Закусілі. Потым пілі за жыцьцё, шчасльце, якое пралятае імкліва, як ластаўка ў небе.

Цёплае плячо Наталі, яе рука, жывая і хвалючая, тугія формы вабнай паставы, усё гэта ўзбуджала і прыцягвала. Казік з асалодай падумай, як ён сёньня павалтузіць гэтае шыкоўнае цела. Ён быў упэўнены, што павалтузіць, у яго было такое радаснае прадчуванье. Ад таго што ён даўно ня меў практикі зь незнамымі, чужкімі жанчынамі, хваляваньне маладзіла і вяртала ў сінюю дымку юнацтва.

Неприкметна ўзяўшы за цёплую, мяккую ручку Наталі, ён уявіў, як будзе цудоўна гэту мілую, прыемную, гарадзкую, выхаваную, адукаваную жанчыну скарыстаць у трэцяй пазыцыі. Тут хваляванье Казіка пачало хлястаць цераз край, і ён вярнуў сябе ў рэчаінасць.

Гамонка ішла аб жыцьці, аб палітыцы, презыдэнце, аб дара-

гоўлі. Сабраліся добрыя, прыемныя, адукаваныя інтэлігенты, якія на ўсё мелі сваё меркаванне, свой вострыя крытычныя позіркі.

Алесь шчасльві ўсміхай-
ся, папраўляў гальштук, спра-
баваў нешта сказаць і змаўкаў.
Было дзіўна, дзе ён пасльпей ужо
так назююкацца. Вечарына,
якая тут сумна канчалася, зараз
нечакана ўзбуяла і зіграла но-
вымі нечаканымі фарбамі. Му-
жыкі-інжынэры Тодар і Язэп
расказвалі анекдоты. Жанчыны
сакаталі ад съмеху.

Казік зірнёу на стол, бутэр-
броды былі зъедзены. Гарэлкі
заставалася на адхадную. Пача-
каўшы хвіліну, Казік разылі
гарэлку па чарках і сказаў:

— Спадарства! Мілья дамы
і дарагія мужыкі! Есьць выдат-
ныя, съвежы і аўяднаўчы тост.
Апошні і самы галоўны.

Усе ўзяліся за чаркі. Казік
прыцішніў голас, таямніча і ўра-
чыста сказаў:

— Вып'ем, паважанае спа-
дарства, за Беларусь. «Жыве
Беларусь!»

Мужыкі весела ўскінулі
чаркі. Жанчыны Ніна і Валя,
Маша паднялі сваё келіхі.

— Я на п'ю за гэты тост,
— прыгожая рука Наталі адсуну-
ла чарку.

— Ты што? — зъдзіўся
Казік.

— Ня п'ю, — Наталі неяк
замбавана ўсміхнулася і чаркі
не ўзяла.

— Ну кінь, Наталі, не дуры,
— Тодар падкрэслена акурат-
на выпіў сваю.

— Якая Беларусь, яе няма.
Проста выдумка бальшавікоў.
Чым Мінск адрозніваецца ад

Курску, Тулы, Саратава ці Но-
васібрска? Гэта ж несур'ёзна, —
Наталі гаварыла, паблажліва
ўсміхаючися, як аб нечым кан-
чаткова вырашаным. — Расей-
ская тэрыторыя, мае нейкія спэ-
цифічныя адрозненіні, такіх у
Расей шмат.

Тодар махнуў рукой.

— Ды кінь ты, Наташ, я сам
напалову беларус, у мяне маці
беларуска. Па пашпарце я рускі.
Беларусы — цудоўны народ.
Памяркоўны.

— Кіньце вы глупствы га-
варыць. Вы ж дарослыя людзі.
Якая Беларусь? Проста съмеш-
нала.

Наталі ўсміхалася ўжо з
аддэннем грэблівасці.

Казік узлаваўся, выхаваны,
вясёлы эўрапеец на вачах пера-
твараўся ў нешта халоднае, злоне,
непахісна-варожае. Страшныя,
чорныя, абразлівыя сло-
вы нараджаліся ў душы. Ах ты
набрыдзь, ах ты б...б...блін.
Жарэш наша сала, ліжаш наша
масла, ...на дурніцу атрымала
кватэру як сям'я адстаўнікоў,
што прыехалі з Улан-Удэ, а тыя,
хто захліпаеца ад радыёактыў-
нага стронцы і есьць радыёактыў-
ныя кізілі ў Гомлі..., хочаце,
каб і далей мы былі белымі мы-
шамі для навуковых досьледаў...

Але Казік змоўчай, перасліў
сябе, пераціснў, перадушыў
свой адчай, сваю злобу, ту ю пу-
стку, што нараджалася ў душы,
таго дракона, што зносна заваро-
чалася ў глыбіні яго.

Казік некалькі імгненьня
глядзеў на Наталі, шкадуючи
аб тым, чаго ўжо ня будзе, абр-
этэція пазыцыі.

— Ну, што ж, — Казік пад-
няўся, выхаваны мужны эўрапе-
еец, падобны да сталёвага мяча,
якім продкі ліцьвіні змагаліся
з тэўтонамі.

— Тады вып'ем за
развітанье з Марай. За тое,
што ніколі ня будзе ў нас спат-
каньня з Парыжкам, ніколі ня
ўбачым акіянскай хвалі, ніколі
не ўліемся раўнапраўнымі эў-
рапейцамі ў цывлізаваны заходні

юць людзі бясцэнныя —
геній й жабракі.

*
Літаратар ня ведае сваіх
чытачоў, як мастак незнае-
мы са сваімі гледачамі, а
музыка — са слухачамі.
Так можна адказаць на
пытањне, зададзене Фран-
суа дэ Лярошфуко: «Чаму
мы запамінаем з усімі¹
падрабязнасцямі тое, што
з намі здарылася, але ня
здатныя запомніць, колькі
разоў мы распавядалі аб
гэтым адной і той самай
асобе?»

*
Не бывае больш сумнага
занятку, чым імітацыя
весялосці. Спачувай блаз-
нам.

*
Захаплены, як і ка-
ханье, патрабуючы узаём-
насці.

*
Культура — гэта ве-
даныне дакладней адлег-
ласці, на якой мусіш
вітацца з ворагам.

*
Культура — гэта ве-
даныне дакладней адлег-
ласці, на якой мусіш
вітацца з ворагам.

*
Казік паставіў поўную чар-
ку на стол. Ён страйціў ціка-
васць да гасціцей. Не было ані-
якай розніцы паміж гэтым
шыкоўным целам съпелай самкі
і тым мэтысам, у пашпарце яко-
га было начыркана, што ён
рускі. Абодва ня мелі Радзімы.

Прыляпіўшыся да таго, што зда-
валася ім вялікім і моцным,
яны хацелі ўратаваць сваё кам-
фортонае, спакойнае і нікому не
патрэбнае жыцьцё. Яны хацелі
есці, піць, удыхаць і выды-
хаць, сзыкаваць аж да самага бія-
лягічнага канца. Прошлася іх не
цікавіла, таксама як і будучас.

Бо Гісторыя, як прошлася, так і
будучас, патрабавала намагань-
ні ў інтелекту, барадзьбы,
шматлікіх паразаў і рэдкіх пе-
рамогаў. Сапраўднае жыцьцё
было сынусоідай, роўная лінія
съвездыла аб съмерці.

Казік падняўся з-за стала і
ветліва разыўтаўся.

У асяроддзі съвежы, нара-
стаючы да моцнага вецер нёс
адчайнае і маладое пачуцьцё
свабоды. Неба ачысьцілася ад
хмараў, і Зорны Шлях ледз-
ледзь праступаў у начным небе,<

НАША НІВА 90 ГДОУ ТАМУ

2 ліпеня 1909 году

М. Трабы. Віл. губ. Ашмянскага пав. Пад час навальніцы, якая страшэнна бушавала ў нас у аўторак 16 юня і градам адбіла шмат дзе жыта, — у рэчцы, што пераразае гасцінец з м. Суботнік да Траб, утапіўся, едучы тамтуды, Антось Мацеёу Ашыйчык з вёскі Дунаёу Івейскай вол. Мост тут, відаць, быў дрэнны, і памосціны паложаны толькі для паказу, дык вадой іх пазнасіла, трэба было ехаць праз рэчку. Падарожны баяўся ехаць на вазе, пусьціў кана аднаго, а сам дай ісці па кладцы, што нейкім трафункам трымалася, хоць саўсім у вадзе, недалёка мосту, але на няшчасціе пасыльзнуўся, зваліўся ў ваду і утапіўся. Конь жа з каламажкай перайшоў праз рэчку і затрымаўся на

сенажаці. Людзі з блізкай вёскі ўгледзелі гэтага каня і прывялі ў паліцыю ў м. Трабы. А як пасъля вада апала, то і няшчаснага гаспадара дабылі з вады і 19 юня прывеззілі ў Трабы пад апекай паліцыі і да часу пахавалі на тутыхших каталіцкіх могілках. А ўсё гэта ад таго, што няма ў нас земскага самаўпраўлення, і мастамі і дарогамі займаецца такая старасьвецкая арганізацыя, як распараціельны камітэт. Віленскі распараціельны камітэт, напрыклад, пры запасі ў да 1905 годзе больш за мільён рублёў дарожнага капиталу. Доўга ляжалі гэтыя гроши без карысці, прыйшла японская вайна, і замест даць іх на дарогі і масты, — іх раздалі жонкам запасных.

Пераездны.

Паштовая скрынка

Андрэю Б. з Москвы. Мы да Вашага Лужкова ні пры чым, не прыплютайце.

Раману Р. з Севастопалю. За добрыя навіны з Севастопалю дзякую.

Зымітру Ю. з Фаніпалаю. Л. Крывічанін пісаў: «Ад сыпрытызму да сацыялізму адзін корх».

Дзянісю Дз. з Гомеля. Калі ў Вас грамадзкае аўяднанне, дык можна ўнесці гроши на раахунак пад выглядам складак сяброў аўяднання — паводле расшэння Управы ці што ў Вас там у статуце. Гэта выгадна, бо са складак падаткаў не бяруць. Можна таксама перасылаць на раахунак звычайнім паштовым пераказам як ахвяраваньні з адпаведнай пазнакай, але тут марокі шмат, бо па пра-

вілах за раз нельга многа перасылаць. Таксама фінансавых кампаніяў поўная хата, якія абезнайўліваюць даляры-гатоўку, але гэта крымінал.

Аляксандру П. з Горадні. Мы кажам «вечер», але «няма ветру». Гэтаксама «Зыміцер», але «Зымітра няма», «Зымітру», «Зымітраў парасон», «зымітраўскія дзяды». Апошнім часам прынялі пісаць «у Беларусі» і «ва Украіне», а не «на». Пра гэта «НН» ужо даўней пісала.

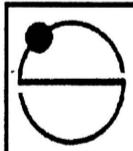

Смуткуем з нагоды трагічнай гібелі
МИХАСЯ СІДАРЭНКІ,
сыцілага і добрасумленнага чалавека,
в.а. кіраўніка Аршанскага БНФ.
Сыпі спакойна.

КАЦІК, Мельнікаў, Пушкіны, Аляхновічы.

ТАА "СОКТАС"

першы пастаўшчык у Беларусі

СОДЫ КАЛЬЦЫЯНАВАНАЙ

Тэл.: (017) 210 42 19, Тэл./Факс: (017) 229 22 93

ЛІЦВІНАЎ,
якія маюць ліцьвінскую (літоўскую)
нацыянальную съядомасць,
просім звязацца з намі для контактаў.
Тэл.(017)214-74-34, Пэйджэр: 278-11-01, аб. 66-63

LIĆVINAŬ,
jakija majuć lićvinskuju (litovskuju)
nacyjanalnuju śviadomaśc,
prosim žviazacca z nami dla kontaktai.
Tel.(017)214-74-34, Pejdžer: 278-11-01, ab. 66-63

ПІВА ЗА БЕЛАРУСЬ

Вось і насьпоеў час віншаваць прыхільнікаў слабаальгагольнага напою са сканчэннем нашаніўскага піўнога чэмпіянату. Турнірная табліца на фінішы выглядае наступным чынам:

1. Старажытнае (Менск)	35
2. Портэр (Менск)	33
3. Чорны Прынц (Ліда)	27
4. Траецкае (Менск)	23
5-7. Рэчыцкае	21
5-7. Стары Замак (Ліда)	21
5-7. Клясычнае (Ліда)	21
8. Аліварыя (Менск)	18
9. Граф Чапскі (Менск)	16
10. Ракаўскі бровар (Менск)	15
11-12. Кароль хмелю (Ліда)	13
11-12. Князь Рагвалод (Пол-к)	13
13. Барон Таўбэ (Берасцьце)	11
14. Леў (Менск)	10
15. Чароўнае (Полацак)	8

Найбырчайшым півам зь вялікім адрывам ад астатніх прызнана «Жыгульёска», якое вырабляюць амаль усе беларускія піўзаводы.

За найтрапнейшыя лісты прызы ат-

рымліваюць:

кнігу Славаміра Адамовіча «Плавільшчыкі расы» — Уладзімер Аніскевіч з Баранавічай;

падпіску на «Нашу Ніву» на пяць апошніх месяцаў 1999 году — Андрэй Роўбуць з Жодзіна;

касэту «Беларускія маршы і песні» — А.Чайко (Ліда);

кнігу Аляксандра Лукашука «У фіялетавай ночы вугал крыла» — Анатолі Грыхуцік, Віталь Алісіёнак і Уладзімер Брэк (усе — Менск).

СД «Беларускія маршы і песні» — Альберт Смалонскі з Менску.

У разе, калі Вы не дасылалі сваіх адрасоў, просьба звязацца ў рэдакцыю. Да менскіх прызёраў таксама просьба звязацца ў рэдакцыю. Дзякую вам, аматары беларускага піва! Цяпер мы маєм нацыянальны піўны рэйтинг.

Бывайце здаровы!

Андрэй Мельнікаў

Пропануем в/а працу ў хаце (250 у.а.). Гэта Вы можаце! Ад Вас 2 кап. са звяза + купон б/а. 220089, Менск, а/с 122

Прадавалася Радзіма. Даражжай прадаваліся права на ўладу, танціней — вера, і зусім танна — чистая, як золата, беларуская мова. Уладзімер Караткевіч

Мы друкуем таксама абвесткі

большым шырфтам і ў аформленым выглядзе, але за невялікую плату:

— да 20 словаў — 40 000 руб.,
звыш 20 словаў — 60 000 руб.;

— па-мастаку аформленая аў'ява (мінімальны памер рэкламнага модулю 18 кв. см) — 180 000 руб.;

— па-мастаку аформленая аў'ява памерам больш за 24 кв. см з улікам кошту арыгінал-макету — ад 25 000 руб. за 1 кв. см.

За аў'яву пра сямейныя падзеі — зыніка.

Каб замовіць платную прыватную абвестку, трэба пералічыць гроши праз пошту пераводам на наступны разліковы раахунак: Рэдакцыя газеты «Наша Ніва», р/р 3012213050010 Ленінскага аддз. «Белбізнесбанку» г.Менску, код 763.

На звартным баку бланка паштовага пераводу ў сэкторы «Для пісмовых пададамленняў» запісваецца дакладна і чытэльна тэкст абвесткі, тэлефон для сувязі і АБАВЯЗКОВА ДАДАЕЦЦА СКАЗ: «ЗА РЭКЛАМНЫЯ ПАСЛУГІ».

Рэдакцыя

КУПОН БЯСПЛАТНЫЯ ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукую Вашу абвестку (як больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

Тэкст

Імя і прозвішча

Адрес, телефон

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДЫЁ СВАБОДА

ДРУГАЯ (АБНОЛЕНЯЯ) ВЕЧАРОВАЯ ПЕРАДАЧА
22.00-23.30 паводле менскага часу (20.00-21.30 UTC)
6105 кгц (49.00 м)

9535 кгц (31.00 м)

9750 кгц (31.00 м)

11865 кгц (25.00 м)

РАНІШНЯЯ ПЕРАДАЧА
ПАУТОР ПЕРШАЙ ГАДЗІНЫ ДРУГОЙ ВЕЧАРОВАЙ ПЕРАДАЧЫ
6.00-7.00 паводле менскага часу (4.00-5.00 UTC)
6065 кгц (49.00 м)
7295 кгц (41.00 м)
9635 кгц (31.00 м)
9750 кгц (31.00 м)

ІНТЕРНЕТ: <http://www.rferl.org/rb/belarus>

Паштовы адрес: 220005, Менск-5, п/с 111 • Vinohradskaya 1, 11000 Praha 1, Чехія

ЗАСТАВАЙЦЕСЯ СА СВАБОДАЙ!

«Наша Ніва» незалежная газета, заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991. Галоўны рэдактар Сяргей Дубавец. Рэдактар выпуску Андрэй Дыніко. Мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі. Адказны сакратар Аляксандра Макавік. Дызайн-макет Лявон Раманык. Набор Насты Дзядзенка. Выдавец: рэдакцыя газеты «Наша Ніва». Заснавальнік Павал Жук. Адрас для дапісу: 220050 Менск а/с 537. Tel/fax (017) 227-78-92 E-mail: niva@user.unibel.by http://members.xoom.com/Nasa_Niva.

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. Наклад 2830. 6 палос форматам А2. Нумар падпісаны ў друку 18⁰⁵, 4.07.1999. Друкарня выдавецства «Беларускі Дом друку». Менск, праспект Францішка Скарыны, 79. Замова N3319. Кошт свабодны.

Пасведчанне аб правядчанні выдання N50 ад 4-га ліпеня 1996 г., выдадзене Дзяржаўным камітэтам па друку Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрес: г.Менск, пр.г.з.п. «Навіна». д. 8, п/я. 73. М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12